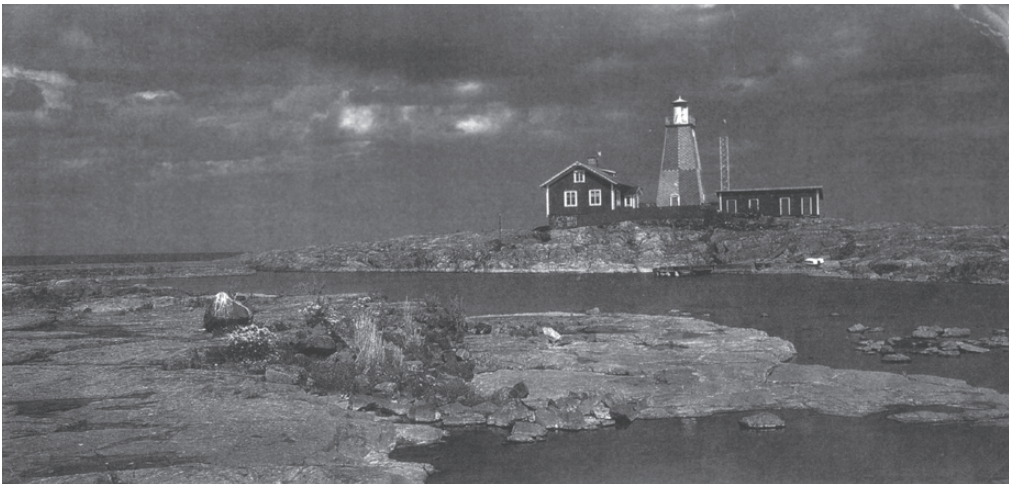


# *Kampen för tillvaron*



*av*

*Ester Karolina Laudon*

*Storkläppens fyrplats* är belägen c:a 2 mil nordost om Västervik i Östersjön. Storkläppen mäter inte mer än c:a 100 meter tvärs över och merparten av ön ligger lägre än 5 meter över havet. Berggrunden utgörs av granit. Det oskyddade läget har tillåtit sjön att fortsätta polera de klippor inlandsisen inte hann avsluta. Odlingsbar mark lyser med sin frånvaro. Endast några sega tuvor gräs har lyckats klamra sig fast i klippskrevorna.

*Stig Olviken*

Artikeln är helt baserad på Ester Karolina Laudons egna berättelser nedtecknade av barnbarnet Stig Olviken.

Omslagsbild: *Storkläppens fyrplats*

Layout och bearbetning har gjorts av Maria och Leif Elsby 2010

## *Innehållsförteckning*

	Sid.
Barndomen .....	5
Barndomens andra del .....	7
Lektiden tar slut .....	8
Det blev vår .....	10
De första ungdomsåren .....	11
Kärleken vaknar .....	13
Återseendet .....	14
Avskedet .....	15
Länsstaden .....	16
En nytexaminerad lärarinna .....	18
I Skälboö .....	19
Uppbrottets timma från Skälboö .....	21
Ankomsten till Mogata .....	22
Återseendet .....	24
En inblick i det förflutna .....	25
Ett nytt skede i livet startar .....	28
I det nya hemmet på en klippa i havet .....	29
Ester fick pröva på skärgårdslivet .....	31
Gud hörde bönen .....	34
Kyrkresan .....	36
Besvärliga förhållanden .....	37
En underbar räddning .....	39
Ett sjukdomstillbud av många .....	40
Nyårsstormen .....	41
Skolresan .....	44
I farans stund .....	45
Sista hösten på Storkläppen .....	46
Uppbrottet .....	48
Den sista kampen .....	51



*Ester och Carl Laudon*

# KAMPEN FÖR TILLVARON

*Ester Karolina Laudon*

Få är väl de, som förstod eller ens har en aning om, att en hel kår människor få tillbringa största delen av sitt liv ute på öde klippor i havet, till nytta för sjöfarten. Ty utan fyrar och lotsar, ingen sjöfart och utan förbindelser inga kolonialvaror som vi anse som nödvändiga för vårt välbefinnande.

Författarinnan av denna skrift vill av egen erfarenhet visa oss fyrlivets svårigheter. Vi som bo i stad eller kanske på fastlandet klagar ofta över försakelser eller kanske över väder och vind. Visserligen finnes numera radio och kanske även telefon på många fyrar, men havet är ändå detsamma. Ty över hav, väder och vind råder ej mänsklig makt.

## **Barndomen**

På en pall framför en soffa satt en fem-årig flicka, Ester Karolina född den 1 augusti 1878 i Sya, Östergötland och lekte med sina dockor. Ester hade för tillfället fått låna sin mors symaskinslåda till säng åt dockorna. Hennes mor, Maria Augusta kom in i köket. Ester upprepade sin återkommande fråga: "Varför har jag ingen bror mamma?" "Du har ingen far" kom det bestämda svaret från modern. Far tänkte den lilla tyst för sig själv, varför har jag ingen far som andra barn. Farmor, Charlotta Gustafva som var änka och född 1824, kom ibland och besökte oss. Ester hörde då att mor talade med den gamla damen om Johan Albert. Var det kanske min pappa och hur såg far ut? Farmor berättade för mor att min far levde. Han hade rest bort 1879. Farbror August Theodor hade nyligen haft brev ifrån honom. Han hade hälsat till mor och ställt frågor om barnen. Varför var då far jämt borta? Varför kom han aldrig hem? Far ville att mor skulle ta barnen med sig och resa till honom i Amerika. Men mor förklarade att det inte kunde bli på det viset då hon inte orkade med att resa så långt. Det var ett stort hav som skiljde oss från far berättade den fyra år äldre systemen Maria Alexina som

gick i skolan. Där hade hon fått lära sig så mycket. Lärarinnan var god vän med Esters mor och kom ofta på besök i hemmet. En gång fick Ester följa med fröken hem till skolan. Det var en upplevelse för barnet. På kvällen då Ester hade gått och lagt sig samt läst aftonbönen började hon gråta, då hon saknade sin mamma. För att Ester skulle lugna sig bad lärarinnan att en gosse skulle gå och hämta hennes mor. Ester trodde att det var allvarligt menat och lugnade ner sig samt somnade. Hon vaknade först när det var morgon och Maria Alexina som hade kommit till skolan stod vid hennes bädd. På eftermiddagen gick Ester med Alexina hem till mor och tänkte att det är nog ändå bäst att vara hemma.

Ibland fick Ester resa med tåg och hälsa på morfar Nils Thollander och mormor Lisa samt morbror Oscar. Morfar var lantbrukare, organist och klockare. Hon tyckte det var så roligt att få åka tåg till Vikingstad.

Då fadern upphörde att höra av sig 1881, tog mamman Maria ut skilsmässa. För att kunna försörja sig blev hon hjälpt ekonomiskt av sina föräldrar till en bostad och en lanthandel. I skolan rustades det till bröllop och Ester skulle vara brudnåb. O, vad hon tyckte hon var

fin i sin nya hemvävda redgarnsklänning. Den skiftade, varpen blå, inslaget rött, strumporna hemstickade och skorna grova av kalvskinn.

Brudparet gick in i skolsalen där vigseln skulle äga rum. Bruden hade svart klänning med släp, tyllslöja och guld-krona.

Ett ljus hade ställts i ett fönster och plötsligt flämtade lågan till och på ett ögonblick hade gardinen antänts. Detta hände mitt under vigseln och blev för Ester ett oföreglömligt minne.

Några månader senare fick Ester åter vara med på ett bröllop. Det var mors hyresgäster som gifte sig. Till bruden hade mor bundit en krona av myrten.

Det var sommar och morbror Oscar hade kommit på besök. Ester hade fått svår tandvärk. "Vad skall vi ta oss till" sade mor. "Vi får se till att tanden kommer bort" sade morbror. "Vem skall göra detta" frågade en gråtande Ester. Mor visste besked och vi skulle gå till smeden.

Inne i smedjan kom en gammal svart-muskig man med en tång i ena handen emot Ester. Storskrikande sprang Ester mot dörren för att komma ut men smeden hugger tag i hennes arm. "Stanna och öppna munnen" ropade han. Med ett vilt skrik slet Ester sig loss och rusar ut ur smedjan. Mor fick dock tag i henne och på nytt leds hon in i smedjan. Ester var nu fullt medveten om vad som skulle ske. "Snälla mamma förlåt mig" bad hon. Märkligt nog var tandvärken plötsligt borta. Ester och hennes mor lämnade smedjan. Smeden mumlade något om bortskämda barn och morbror stoppade småmysande tillbaka sina två kronor i börsen igen. Han erbjöd Ester pengarna som ersättning för sveda och värk men hon ville inte ta emot dem. Hon bara ryste vid tanken på tången och smedens svarta fingrar.

Åter är det jul. Mor och Ester reste med tåget för att fira jul i Vikingstad hos morfar Nils och mormor Lisa. Esters syster Maria Alexina fanns sedan tidigare på plats. Hon gick i skola och bodde hos mormor som tyckte mycket om Alexina.

Mors bror Oscar mötte oss på stationen. Hästen Stjärn var förspänd framför släden. Stjärn kunde springa fort och det var så roligt och spännande att åka släde. När vi kom fram till huset var Ester mycket trött och sömning. "Barnet behöver komma i säng fort" sade mormor. "Hon måste ha lite mat först" replikerade mor. Mormor kom in med en tallrik korngrynsgröt kokt på vatten och korngryn. Ester började gråta och sade: "Jag vill ha svart gröt". Det är slät gröt menade Tilda, som var kokerska i köket och kokade en ny gröt av grovt rågmjöl. Nu blev Ester tröstlös och ropade: "Nej, blå gröt vill jag ha". Mor begrep att det var saftgröt som hon menade. Hon torkade Esters tårar och sade: "I morgon är det julafton och då får vi vit gröt."

Våren 1883 hade kommit. Ester och mor åkte åter tåg till Vikingstad. Anledningen till resan var att morfar Nils hade avlidit. Morbror Oscar kom och hämtade dem vid tåget. Det kändes så konstigt att komma hem till mormor utan att morfar fanns där. I mangelboden stod morfars kista. Hela boden var inklädd med granris. Utanför dörren låg morfars katt. Inomhus möblerades allt om. Till och med pianot bars ut ur stora salen.

Innan begravningen samlades alla begravningsgäster i huset för att gemensamt åka till kyrkan. Mor och Ester hade köpt kransar med vita band medan morbror och Alexina hade gröna band.

Vid jordfästningen råkade prästen kasta jord på Esters krans. Hon blev då så ledsen att hon började gråta i kyrkan. Ester var vid detta tillfälle endast fyra och ett halvt år.

### *Barnomens andra del*

Mor var trött och låg nästan alltid och vilade sig på soffan. En morgon då mor steg upp och klädde på sig kom det något rött ur hennes mun. Ester förstod ej att det kunde vara något som var galet med mor utan gladde sig åt att åter få åka tåg till mormor. Anledningen till resan denna gång var att mor behövde besöka en läkare.

Vid besöket hos läkaren får mor besked om att hon ej kan bli bra igen. När man är på besök hos mormor vågar man inte fråga något om far. Det är roligare att vara ensam hemma med mor än att vara hos mormor som är så sträng. Alexina däremot trivs så bra hos mormor och morbror även efter morfars död. Morbror Oscar hade ersatt morfar som klockare och tagit över ansvaret för gårdens skötsel.

En ny vår hade kommit med utslagna träd och blommor. Ester och mor gick en kväll i trädgården för att njuta av allt det vackra. Då händer det plötsligt att mor åter blir mycket sjuk och hon får upp så mycket blod att hon tror hon håller på att dö.

Dom gick därför snabbt in och mor bad sina hyresgäster att de skulle ta hand om Ester till nästa dag då morbror skulle anlända.

Ester grät och bad: "Snälla mamma koka hampfrövälling och drick så blir du bra igen." Mor torkade Esters tårar men var så tvungen att uppsöka sängen.

Efter några dagar var mor på benen igen. Varje kväll läste hon ur bibeln för

sin lilla flicka och berättade om den Fräl-sare som hon snart skall få komma hem till. Ester lovade att vara en snäll flicka ty hon ville komma dit som hennes mor talade om i så vackra ord. Mor och Ester sjöng så tillsammans den lilla sången: "Jag vill höra Jesu till, jag vill gå dit Jesu vill, jag vill icke mer begära än att leva till hans ära."

Mor reste åter till doktorn. Ester var hos mormor Lisa. Morbror Oscar följde med mor. Då mor gått ut från läkaren till väntrummet kallade doktorn in morbror och säger: "Er syster har inte många timmar till kvar att leva."

Mor kände sig kryare och hjälpte mormor i hushållet. De plockade spe-nat på plåtar och torkade den. Morbror hade gått till prästgården. Ester ville att mor skulle gå med ut på en promenad men då de gått en liten stund fick mor åter upp blod. Det var en blodstörtning. Tjänstefolket bar in mor och lade henne på mormors säng. Ester grät och ropade: "Snälla mamma förlåt mig för jag varit stygg!" Maria svarade ej. Mor var död. 19 juni 1884. Hon blev 32 år.

Esters andra svåra sorg hade kommit. Hon grät sig till sömns men inte i mormors famn, det gjorde Alexina, utan hos Tilda i köket. Där fick hon också tillbringa första natten efter mors död. Tilda var ung och mycket snäll, mormor var så rynkig och sträng. Men Alexina tyckte ändå om mormor så mycket. Mormor sade att Ester var bortskämd. Det blev mycket arbetsamt för mormor att ta sig an de båda barnen.

Följande morgon hade en snickare kommit till gården. Han gjorde i all hast en liten klapptavla och ett klapprä. Med detta lekte Ester hela dagen. Hon klap-pade sina dockkläder och när kvällen kom hade hon nästan glömt bort mor. Nu fick även Ester sitt hem hos mormor

och morbror. Ester var vid sin mors död fem år och Alexina tio år.

Svart klänning, svarta handskar och svart hatt måste båda flickorna ha på sin mors begravning. Mormor var mycket noggrann med deras klädsel.

Mor blev begravd i en köpt familjegrav. Här hade tidigare morfar och flera syskon till mor, som hade dött i en epidemi tidigare, begravts. Två år senare 1886 begravdes även mormor där.

Efter moderns död fick inte flickorna bära några röda kläder under ett helt år. Varje lördagskväll gick de båda flickorna till kyrkogården med friska blommor. På en grav som fanns i närheten växte det stora röda smultron. Bären vägade dom inte plocka.

Vid sidan om kyrkan låg en ensam grav. Det var en ung flicka som med gift tagit sitt liv. Placeringen av graven skulle vara en varning för andra likasinnade.

Ester satt en sommardag och lekte i sin sandhög. Hon lekte kyrkogård och var djupt försjunken i sina tankar. En skön känsla fyllde den lillas sinne och hon tänkte: "Nu skall man slippa se sjuka och döda här på gården." Under de sista tre åren hade morfar, mor och mormor dött.

Under sommarmånaderna fick Ester gå barfota för att minska slitaget av skorna. Det var så vasst och besvärligt att gå på den nyslagna stubben.

Då Ester var tio år gifte sig morbror Oscar och det kom en fru i huset. Tilda slutade sin anställning och flyttade till Amerika.

En dag fick vi besök av farmor Charlotta Gustafva som var änka och född 1824. Hon var fyllda 64 år men en liten fin gumba som i unga år vuxit upp i ett grevligt hem. Hon hade varit gift med farfar Magnus Svensson född 1820. Han hade arbetat som rättare och hemmans-

bo. De hade varit bosatta i Östra Tollstad, Östergötland. Han hade avlidit 1868 och var då 47 år.

Farmors besök blev för Ester ett minne för livet. Alexina och Ester vågade dock aldrig fråga farmor om far eller om hans släkt. Farmor berättade dock att han var farmare i Amerika och att han efter att mor Maria dött aldrig sänt något brev.

### *Lektiden tar slut*

Den unga mostern Emma, som hade återkommit till huset, uppskattades till en början inte av systrarna. Hon ansåg att ett par tio och fjortonåriga flickor ej skulle vara sysslolösa. Alexina skulle hjälpa till i hushållet och Ester vara behjälplig med att plocka sten ute på åkrarna, valla fåren eller sysselsätta sig med bärplockning i skogen eller trädgården.

Vintertid var det mycket besvärligt. Ester blev ansvarig för att posten skulle hämtas. Vägen till stationen där den skulle hämtas var lång och snön låg ofta djup. Inte ägde hon en sådan lyx som bottiner eller galoscher. Fötterna och fingrarna blev nerkylda. O, vad hon frös.

Dom besvärligaste dagarna upplevde hon i samband med att hon skulle sela på och spanna fast oxarna framför tröskverket. Oxarna var så rädda att dom krökte sina ryggar ty den bom som dom var fastsatta vid drog dem in mot verket. Ester var helt förtvivlad var morgon som hon skulle utföra dessa sysslor.

En dag sprang hon bara därifrån i ren förskräckelse. När hon flydde förbi granngården stod hennes lekkamrat Hilda och tittade ut genom ett fönster. "Var skall du ta vägen" ropade hon. "Jag skall rymma" svarade Ester. I detta ögonblick vände Ester sig om och tittade tillbaka varifrån hon hade sprungit. Hon fick då se morbror

Oscar komma efter sig på vägen. Snabbt hoppade Ester över en gårdsgård in i hasselbacken. Där sökte hon skydd under en stor enbuske som väl dolde den lilla spinkiga gestalten. Här gömde hon sig och såg hur morbror gick och letade efter henne. Men han anade var hon hade gömt sig och hade snart funnit henne. Snyftande och skamsen fick Ester följa med honom åter till hemmet. Bakom rutan stod Hilda, lekkamraten, fortfarande kvar och tittade på Esters snöpliga återgång och hon tänkte på den aga som väntade Ester. Förmodligen hade morbrors tankar mjuknat med tanke på den föräldralösa flickan som istället för en väntad risbastu fick en karamell av honom. Att få en hel karamell hörde inte till det vanliga utan mestadels blev de delade i två eller tre bitar. Efter denna händelse fick Ester fortsätta att arbeta vid tröskverket. Med anledning av att hon övergivet arbetet och rymt fick hon ej gå till julgransplundringen i granngården även om hon var inbjuden. Hon hade genom sitt handlande förverkat sin rätt.

Uppe på vinden eller i vedboden brukade de båda barnen böja sina knän och bedja till den gud som lovat att vara en far för dem. Mor hade lärt sina flickor att bedja. I framtiden hoppades de att åter få träffa sin mor i himlen.

Moster höll alltid med Alexina. Hon var mera saktfärdig än Ester men gjorde allt så väl. Ester däremot gjorde allting fort och därför slarvade hon ofta ifrån sig sitt arbete. Men moster var förständig och lät henne göra om det igen för att på så vis lära sig. Som vuxen kände Ester därför alltid tacksamhet gentemot mostern.

Morbror höll i regel med Ester men det var alltid problem då hon skulle spela upp sina pianoläxor för honom. Då slog han henne på fingrarna. Den tid hon

hade till förfogande att öva räckte inte till. Med anledning av detta förlorade hon lusten och bad att få sluta spela. Hennes önskan uppfylldes, men senare i livet som vuxen kunde hon aldrig förlåta sin morbror att han accepterade detta.

Alexina blev förflyttad till barnens förmyndare men Ester skulle stanna kvar hos moster och morbror. Hon gjorde god nytta genom att passa sina små kusiner medan hon läste sina läxor. Kusinerna blev på så sätt som syskon till Ester. Hon passade dom även på nätterna, en tvååring och en treåring. Moster hade ju redan ett mindre barn. Tjänarinnan var alltid fri från barnpassning ty det var Ester som hade ansvaret. Redan vid denna tidpunkt hade kampen för tillvaron startat.

Tjänarinnan slutade sin plats och flyttade samt det dröjde en tid innan någon ny anställdes. Ester fick därför stiga upp klockan sex på morgonen för att gå ut i ladugården och mjölka korna samt ge grisarna mat. Det var så kallt och hon frös.

Klockan nio skulle hon vara hos prästen för konfirmationsläsning. Den dag hon skulle konfirmeras fick hon skura golvet i sitt rum. Moster anmärkte dock på städningen och på grund av att hon slarvat fick hon göra om det.

År 1893 var inte klädfrågan det viktigaste i samband med konfirmationen. Esters persedlar bestod av en ny vit hatt som kostat tre kronor, svart klänning omtydd efter att ha varit mosters, ljus kappa inköpt på torget för sex kronor i ett stånd där det såldes begagnade kläder. Skor, låga klumpiga av kalvskinn. Svarta handskar och svart hårband. Ester fick låna mosters psalmbok men blev tillsagd att vara rädd om de sammetsklädda pärmarna.

Framme vid koret stod den svartklädda skaran av konfirmander

Högt och ljudligt hördes Esters röst: "Jag giver Dig himmelrikets nycklar, allt vad i binden på jorden skall vara löst i himmelen". Vid nattvardsgången den andra dagen fanns det inte ett torrt öga bland konfirmanderna. Den gamle kyrkoherdens avskedstal till deltagarna var djupt gripande.

Konfirmationsdagarna i Vikingstad var över men i kyrkan skulle all den prakt som smyckat kyrkan avlägsnas. Kvar fanns nu bara visna blommor och björkar. I samband med denna städning fick barnen lov att gå ända upp i kyrkans torn. Här kunde man bese jungfru Marias kammare.

Väl nedkomna skulle avslutningsfesten börja i skogsbacken utanför kyrkogården. Där dukades det fram saft och bröd. Saften fick var och en ha med sig men brödet hade beställts hos en bagare. Stora saffranskringlor och pepparkakor. Efter detta kalas skiljdes alla åt. De flesta för att aldrig träffas mera. Dom visitkort som man hade bytt slarvades med åren bort. Namnen på kamraterna förblekade och föll ur minnet för de flesta. Bilden av den gamle prästen blev dock bestående på vars och ens näthinna liksom bibelspråken han skrivit i konfirmationsbibeln.

Det var vanligt att flickorna under följande höst fick väva sin första klänning som sedan syddes hellång.

Vintern efter att Ester hade gått och läst hos prästen blev hon ofta bortbjuden. Innan hon gick hemifrån blev hon tillsagd att vara hemma på ett visst klockslag. Nog ville hon vara lydig men det var inte alltid så lätt att efterkomma detta. Ester var dessutom mycket mörkrädd.

Det hade blivit annandag jul. Ungdomar samlades i ett hem vid fyratiden på eftermiddagen. Nu var det inte längre julgransplundringar som var aktuellt.

Det var den lite äldre ungdomen som samlats. Till en början var det ringlekar men vid åttatiden startade dansen. Det enda Ester kunde dansa var vals. Hon var dock tillsagd när hon gick hemifrån att hon inte fick dansa. Klockan tio serverades en supé och den pågick ända till klockan tolv. Därefter startade dansen på nytt. Då hade månen gått upp och snön låg glänsande vit och djup. Ester tittade på klockan som närmade sig halv ett. Hon vågade inte stanna en minut längre och inte vågade hon gå genvägen hem över åkrar och ängar. Nej, hon måste gå den stora vägen förbi kyrkan. Varken Hilda eller hennes bröder som varit med på kalaset hade någon önskan att gå hem så tidigt. Ester måste alltså gå alldeles ensam. Hon sprang som om hon var jagad förbi kyrkogården och hela vägen hem. Äntligen var hon hemma! Hon klappade så hårt hon vågade på fönsterrutan för att väcka morbror. Han kom och öppnade dörren med klockan i handen. Då han fick höra att Ester gått ensam hem mitt i natten uteblev hans förebräelser och hon fick istället en tioöring som belöning.

### *Det blev vår*

Esters förmyndare började känna av det ansvar som vilade på honom. Målsättningen var att Ester skulle få lära sig något yrke. Då hon fortfarande var för ung att välja levnadsbana resonerades det som så att flickan alltid skulle ha nytta av en kurs i sömnad. Moster och morbror var av samma åsikt.

Medan Ester gick på kurs inne i staden insjuknade hennes lilla kusin Eja i lunginflammation. Ester måste resa hem. Det fanns inget som kunde hindra henne för att göra detta. Natt och dag vakade hon vid det feberheta barnets bädd. Den lilla sjuka flickan höll sin hand i hennes.

Gud hörde Esters böner och lilla Eja blev snart frisk igen.

Då kursen var slut reste Ester åter till morbrors hem och bodde där några månader. Men förmyndaren hade andra planer för Ester och på hösten 1894 reste en ung lantflicka, 16 år gammal, med tåget till Sveriges fjärde största stad, Norrköping.

### *De första ungdomsåren*

Tåget ångade in på stationen i Norrköping. På perrongen promenerade en äldre, lång och ståtlig dam, fram och tillbaka. Hon var klädd i en mycket elegant plyschkappa. När tåget kommit in blev hon stående stilla och lät sin skarpa blick fara över passagerarna. "Där kommer hon," tänkte damen, när en ung flicka stormade fram mot henne. Ett par ord växlades mellan de båda och sedan promenerade de tillsammans fram genom staden. "Hur kunde du känna igen mig?" sade damen. "Jag hade sett ett foto av frun," svarade flickan som ni nog förstår var Ester. De hade under sin promenad kommit fram till stadens centrum. Ester blev mycket imponerad av alla de stora husen och fabriker. Dom gick över en lång bro som ledde över strömmen. Det var ett förskräckligt oväsen och luften var så kvav. Hur skulle hon kunna andas här? Mellan fabriker hade byggts bostadshus som vilade till hälften på land och den andra hälften på starka pålar i strömmen. Luften blev genom det strömmande vattnet renare och friskare inomhus. I det hus som var vårt mål fanns i bottenvåningen en affär inredd som kontor och ett rum för kassören och bokhållaren. Vid den senares plats fanns det en lucka i väggen som kunde öppnas utifrån porten. Här inne förvarades på nätterna nycklarna till den närbelägna

fabriken. I andra och tredje våningen var herrskapets privata rum belägna.

Ester hade hört av andra släktingar att frun i huset skulle vara så slösaktig med pengar. Den praktfulla våning som hon här fick uppleva hade hon inte ens i sina drömmar kunnat föreställa sig. Hon hade tidigare sett många vackra hem på landet. Mormor var ju fru till en kantor i en församling där det fanns sex herrgårdar. Prästfrun och kantorns fru hörde på den tiden till societeten på landet.

Eftersom Ester var det minsta barnet hade hon ofta fått följa med mormor på kafferepen. Vid större bjudningar fick däremot aldrig några barn vara med. De enda tillfällena var i samband med släkträffar om sommaren.

Ester insåg snart att det i staden levdes ett helt annorlunda liv än det hon var van vid från landet. Här spelades det kort och förtärdes sprit i mängder. Till sent på nätterna skulle Ester vara uppe och servera gästerna. Kokerskan kunde gå och lägga sig efter att supén serverats och disken var avklarad. Ester fick stanna uppe tills gästerna gått.

Vid Esters ankomst till huset hade frun alltid en stor nyckelknippa som hängde på hennes ena sida. Denna hade nu till största delen blivit upphängd i ett skåp på väggen i matsalen. Frun informerade Ester om att hon i fortsättningen skulle vara ansvarig för nycklarna. Sexton år och knappast mer än ett barn, fick hon ansvaret för vinkällaren, silverskåpet, linneskåpet och klädgarderoberna. Hon skulle vara frun behjälplig med al-lehanda ting samt vara till hands när det behövdes. Men hon skulle ändå vara som en familjemedlem.

Någon lön skulle hon inte erhålla. Fick hon över huvud taget någon gång vara ledig? Möjligen kunde hon vara fri någon söndag om herrskapet var borta.

Då kunde Ester besöka någon av de vackra kyrkorna S:t Olai eller Matteus.

Hon var strängt förbjuden av frun att gå ut med kokerskan. "Du är släkt med oss, därför skall du visa god sedlighet!" sade hon.

Alltid när det kom gäster fick Ester servera och varje dag skulle hon passa telefonen i affären och på kontoret medan herrarna intog sin måltid. En hjälpfru kom dagligen för att ta itu med grovgörat. Ester hade en mycket lång arbetsdag som började klockan sju på morgonen och varade till klockan elva eller tolv på kvällen.

Julen nalkades och en av husets döttrar, Esters nästkusin, skulle komma hem med sin familj. Hon var gift med en finsk tullförvaltare. De hade tre barn i åldern fem, fyra och ett år.

Naturligtvis hade de en barnfröken med sig när dom kom. Varje morgon skulle Ester servera samtliga dessa personer kaffe eller choklad på sängen samt elda brasor i rummen innan dom kunde gå upp ur sina bäddar. Ofta grät Ester av trötthet när det var kväll. Ester hade dock funnit en ny väninna i barnflickan och fick även tillfälle att lära sig en del finska ord. Vid detta tillfälle var hon inte medveten om att hon senare i livet skulle få användning av detta.

Då vintern var hård och Ålands hav var täckt av tjock is kom de finska gästerna att stanna ända tills det blev vår.

I brist på utrymme hade Ester fått övertaga bokhållarens rum. Han hade gift sig och bodde nu i andra delen av staden.

Kokerskan hade klagat över att behöva ligga i köket och blev därför erbjuden av Ester att få dela rum med henne. Ester brukade varje kväll läsa sin bibel. Lina, som kokerskan hette hånade henne för detta och kallade henne en oskuld från landet.

Ester överraskade ofta Lina när hon låg framför kakelugnen och rökte i en liten pipa eller då hon tagit in sin fästman på rummet. Inget av detta accepterades av frun i huset och när Ester inte hade skvallrat för frun blev Lina snällare mot henne.

En dag kom frun och berättade i förtroende för Ester hur mycket kaffe som Lina kunde dricka. Frun fyllde alltid kannan med vatten och kokade kaffe, men familjen drack bara några koppar åt gången. Varje gång frun återkom till köket fann hon att kaffepannan var tom. Ester kände dock till att Lina varje gång slog ut det tunna kaffet som frun kokat och sedan kokade sig några goda koppar.

Ester blev ofta bjuden på teatern av den gamla frun och på cirkus måste hon gå med barnen och barnfröken. Att gå på cirkus kände hon som en plåga och något större intresse för teatern hade hon inte heller.

Ester var mycket duktig i att kunna sy. Hon fick övertaga många av fruns avlagda klänningar som hon sydde om så de passade henne. Frun sydde själv om hattarna så de skulle passa Ester.

Elegant och söt fick hon resa hem till landet fram på sommaren för att hälsa på sina släktingar. Frun i huset hade varit mycket generös och bistått med respengar.

När morbror mötte henne på stationen och de for mot hemmet tyckte hon att hemtrakten verkade så liten och trång. Luften här kändes mycket skönare än i Norrköping men hon skulle ändå inte vilja stanna kvar här på landet.

När Ester på söndagen varit i kyrkan och gick hem granskades hon noggrant av lantborna och deras åsikt om hennes klädsel var mycket kritisk. De ansåg att hon blivit en riktig högfärdsblåsa.

På kvällen träffade Ester sin tidigare lek-kamrat Hilda och för henne berättade hon om sin bekantskap med en ung man. Det var så att kokerskan en dag skulle gå ut och tinga en tvättfru. Herrskapet var inte hemma så Ester passade på att följa med Lina trots att hon inte fått lov att göra detta.

I den underbara majkvällen mötte de två unga män som anlänt med en båt som låg på strömmen. En av dem var styrman och sen tidigare bekant med Lina. Dom övriga presenterades för varandra varefter samtliga startade en promenad för att sätta sig på en bänk med utsikt över strömmen. Lite senare följde pojkarna flickorna hem till deras port. Kamraten ville kyssa Ester men hon sade nej. "Jaså inte det" sade han och så skiljdes dom åt.

Ester kunde inte glömma den trevliga mannen i sin propra uniform och hans himmelsblå ögon. Hon hade bara mött honom en enda gång men kunde inte glömma honom. Esters hela inre kändes som ett virrvarr.

Några dagar senare såg hon honom åter på stan men han hade inte lagt märke till henne. Lekkamraten Hilda som kände Ester väl förstod att hon drabbats av den stora kärleken.

### ***Kärleken vaknar***

Efter hemkomsten från hembygden blev förhållandet mellan Ester och Lina mera intimt. Lina hade lärt sig värdera den unga flickan och hon hade insett att Ester inte var någon skvallerbytta som hon först hade trott.

Frun tillbringade hela sommaren på Åland hos sin dotter och måg.

Fabrikören som var kusin med Esters mor var alltid snäll, vänlig och förstående. Han tyckte det var trevligt när Lina be-

sökte sina släktingar i staden att hon tog Ester med sig. Fabrikören brukade sitta tillsammans med kassören på kvällarna och spela bräde. Ibland gick han ut på restaurang för att äta och lyssna på musik.

En ung flicka som Ester skulle inte behöva sitta inne under vackra sommarkvällar ansåg fabrikören och gav henne tillåtelse att gå ut. Vad han däremot inte hade en aning om var att Lina gick ut för att träffa herrbekanta och även försökte skaffa något sällskap åt Ester.

Med detta lyckades hon inte ty Ester var mycket rädd för herrsällskap och det var något inom henne som satte sig till motvärn.

En dag fick Ester i uppdrag att gå och handla på torget. Här såg hon den unge man som tidigare en gång fått göra henne sällskap hem till porten. Han kände dock inte igen henne och hälsade inte.

Esters hjärta klappade våldsamt vid åsynen av den stilige mannen och på kvällen grät hon sig till sömns då hon fått veta att båten lämnat hamnen och han åter gått till sjöss.

Frun hade åter kommit hem efter sin badresa till Åland och det medförde att Esters frihet på nytt begränsades.

En söndagseftermiddag hade Ester sammanträffat med Lina ute på stan. Flickorna beslutade sig för att besöka Linas bror. När dom kom dit visade det sig att han hade gäster. Det var ett par tyska män som de blev presenterade för. Efter några timmar skulle flickorna gå hem och tyskarna erbjöd sig att följa dem till porten. De ville bjuda flickorna på teatern samma kväll och kom överens om att träffas utanför porten klockan åtta. Därefter tog dom ett hastigt farväl.

Frun hade genom reflexpegeln som satt monterad utanför ett fönster åsett hela sällskapet. Då hon fick höra om tea-

terbesöket blev hennes svar ett blankt nej då Ester bad att få gå på teatern. "Endast i mitt sällskap får du gå på teatern" sade hon barskt.

Det var många gånger under årens lopp som Ester tänkte på det nej hon fått av frun. Det hade säkert räddat henne från ett dåligt sällskap. Vem vet vad som kunnat hända den unga oerfarna flickan. Var det en högre makt som räddat henne på samma sätt som den gång då den skånske garvaren stal två kyssar från henne och framförde ett frieri. Hon var medveten om att han försökt narra henne in i en fälla. Vid båda dessa tillfällen hade säkert hennes mors gud ingripit och värnat om henne.

### *Återseendet*

Det var i slutet av september. De dagar Ester hade kvar i Norrköping var lätt räknade, hon kunde inte gå här och gråta sig fördärvad över en som hon trodde hopplös kärlek. Han den vackre ynglingen hade säkert glömt bort henne efter det enda riktiga mötet de haft. Om några dagar skulle hon resa till Linköping och gå på en förberedande kurs. Lärarinna det skulle hon bli! Hon skulle ha ett litet rum och kök i anslutning till en stor skolasal precis som hennes lärarinna haft då hon var barn och gick i skolan.

Pengar till sina studier hade hon ju, då hon sparat dessa från det arv hon fått efter sin mamma och nästan inte rört dem. Aldrig skulle hon gifta sig det hade hon heligt lovat sig själv. Men hon skulle aldrig glömma den blåögda ynglingen som tänt en gnista i hennes själ. Hon grät så att hjärtat kunde brista och när hon torkat sina tårar läste hon sin aftonpsalm.

Precis när hon hade släckt ljuset och krupit ner i sin bädd hör hon ett skrik

ifrån porten.

"Gå annars ropar jag på bokhållaren som bor i rummet härintill". Det var Linas röst. Ester hoppade snabbt ur sängen och öppnade luckan i väggen och skrek med så grov röst hon kunde. "Jag kommer så fort jag har fått på mig byxorna". Den närgångne mannen släppte sitt byte och porten slog igen med en smäll. Innanför stod Lina och hon tackade Ester som blev hennes räddare denna gången.

Då Lina hämtat sig efter brottningen i porten och de båda flickorna fått skratta ut ordentligt åt Esters förslagenhet hade Lina en hälsning att framföra. Hon hade träffat den blåögde, som de båda flickorna kallade honom, Esters första kärlek. Lina sade "Jag lät honom veta att Ester skall resa bort" så i morgon kväll kommer han. Ester kände en skön känsla i sitt inre.

Nästa dag då fabrikören sänt Ester på ett uppdrag till posten stannade hon till och tittade ner mot strömmen. Där borta vid bryggan låg båten på vilken han tjänstgjorde. Hela sommaren hade hon förgäves tittat efter denna båt. En ilning av lycka genomströmmade henne. I morgon kväll skulle de träffas.

Kvällen kom. Det var en stilla, mån- ljus och stjärnklar septemberkväll. De båda paren möttes på förut bestämd tid. Hur skulle han klara av denna kväll? Han hade stämt möte med tre flickor till. Han beklagade för Ester att han skulle vara vakt på båten om en timma och därför kunde dom bara talas vid en liten stund. Han föreslog istället att de skulle träffas nästa kväll efter vaktens slut. Då kunde de språkas vid ordentligt.

En obeskrivlig känsla uppstår inom Ester för hon hade inte en aning om att tre flickor på olika ställen väntade på honom denna kväll och blev lika snabbt av-

färdade som hon själv. Det var lördagskväll. Med full styrka strålade hundratals lampor i röda, blåa och gula färger över den holme som låg i strömmen. Musiken spelade glada melodier. Med kraftig stämma sjöng Hulda Malmström "Titta blott på min figur, smärt och smidig eller hur, envar kan se hur stilig jag ser ut, och fröken chick jag är". Flera roddbåtar skvalpade runt på strömmen med kärlekspar. Vid bryggan på holmens ena sida ligger den fina ångaren. En besättningsman gick fram och tillbaka på båtens däck. Han var uniformsklädd. Musiken och sången tystnade samtidigt som stora skaror av människor reste sig från borden och promenerade iland över bron som sammanband holmen med staden. Ett stort antal kypare sprang omkring med bricker fyllda med glas och porslin.

Ljusen dämpades medan de två flickorna gick över bron bort mot båten. Matrosen som stod vid landgången ombord gjorde honnör för dem. Han kände igen dem sen tidigare. Flera besättningsmän gick ombord och det blev vaktavlösning. De unga herrarna som nys avslutat sin tjänstgöring kom de båda flickorna till mötes och tog dem under armen. Återseendet fick Ester att känna en obeskrivlig glädje. Alla fyra gick ut på en brygga och satte sig. Här satt dom och resonerade om bland annat den flydda sommaren. Det var mörkt och Ester kände plötsligt en arm om sin axel. Han gav henne den första kyssen och hon gjorde inget motstånd denna gång.

Månen kom fram mellan två molntappar och de såg in i varandras ögon. De satt tysta och något rörde sig inom dem båda. Det var en oförklarlig känsla av lycka.

Vattnet porlade sakta mot stolparna på vilka bron vilade.

Längre bort i en korg med nöthårsav-

fall satt Lina och styrmannen. Man kunde undra över hur denna uniform skulle se ut när han reste sig efter att ha intagit en sådan sittplats.

Personerna på de båda sittplatserna hade inte så mycket att säga varandra. Orden blev så små en sådan kväll. Han tog upp henne i sitt knä och kysste henne gång på gång.

Avskedets stund var kommen och männen följde flickorna hem till porten. Ester hade funnit lyckan och just då var hon tvungen att resa bort. Detta var förutbestämt och kunde inte ändras. Han lovade dock att skriva till henne.

### *Avskedet*

Nästkommande kväll skulle Ester lägga sig tidigt för hon skulle resa med första tåget följande morgon. Hela dagen hade hon ändå hoppats att Carl skulle komma och säga ett riktigt farväl. Klockan blev tio. Ester kämpade med gråten och lade sig i sin säng. Hon läste sin aftonbön. Ester lyssnade och hörde en svag knackning på fönsterrutan. Snabbt klädde hon på sig igen och gick ut för att öppna dörren. Utanför stod Carl, men han var sig inte lik. Genast gick det upp för henne att han varit ute och festat. Han hade träffat en bekant på bron då han gick iland. De hade gått tillbaka och satt sig vid ett bord. Där hade de blivit serverade kaffe och punsch.

Ester såg hur blek han var och Carl förklarade att han inte mådde särskilt bra. Ester sade då hastigt god natt och stängde dörren.

Då hon återvänt till sitt rum och lagt sig i sängen kunde hon inte somna. Hon tänkte på vilken skillnad det var mot föregående kväll. Hade hon genom denna incident lättare för att glömma honom? Det hoppades hon. Arbetet skulle hjälpa

hennes igenom denna kris och det skulle bli en kamp för tillvaron för henne.

Hon visste att antalet sökande till seminariet skulle vara stort. Det gällde för henne att bli antagen annars var pengarna som kursen kostade bortkastade till ingen nytta. Hon skulle minsann visa sina släktingar att hon kunde bli en självförsörjande kvinna.

Ester hade fått en inbjudan att resa till Finland nästa sommar. Nästkusinen hade bjudit henne att följa med då hennes mor skulle resa till Mariehamn för att bada. Frun hade lovat att hon fick resa med. När dom sedan kom tillbaka till Sverige skulle Ester få gå och lära sig till modist. Enligt fruns åsikt var det ett yrke som passade Ester. "Skall Du bli lärarinne-piga åt statarungar" hade frun yttrat i försmädlig ton. Dessutom måste du bli religiös hade hon tillagt.

Det skulle glädja mig mycket, tänkte Ester, som inte hade glömt bort sin gudfruktiga mor. Dom förböner som mor haft för sitt barn kunde Ester aldrig glömma. Det var tanken på den döda modern som fick Ester att känna som om modern skulle vara en skyddsvakt åt henne hela livet. Det var ju mor Maria som lärt henne att bedja. Senare i livet fick hon en inblick i föräldrarnas förflutna och då förstod hon att det var moderns gudsfuktan som hjälpt henne.

### *Länsstaden*

Ester hade blivit installerad i residenstaden Linköping där seminariet var beläget. Bostaden och inackorderingen hade hennes förmyndare ordnat för henne hos en av sina svägerskor. Hon var syster till fabrikkörens i Norrköping där Ester tidigare hade bott.

Moster Eva hade Ester som liten flicka alltid kallat denna sin mors kusin.

Hon var raka motsatsen till brodern och svägerskan i Norrköping. Dessa hade alltid fört ett högt uteliv och därför trivdes inte Ester så väl i det hemmet. Nu hade hon kommit i en helt annan miljö. Moster Eva gick varje söndag till missionshuset om förmiddagarna och Ester följde henne.

På eftermiddagarna gick Ester till Frälsningsarmen. På kvällarna fick hon inte gå ut. Vardagarna läste hon läxorna och klockan fem på eftermiddagen började lektionerna på kursen. Nio flickor arbetade flitigt med läxorna och alla hoppades att bli antagna efter proven.

Julen närmade sig. Helgen tillbringade Ester på landet. Hon fick fira den i sin systers Maria Alexinas hem. Hon var numera gift.

Nyårsdagen reste Ester tillbaka till Linköping. På kvällen fick hon tillåtelse att besöka Frälsningsarmén. Den stora lokalen hade tidigare varit teater men köpts av armén och var fylld med folk. En gripande predikan hölls av dåvarande kårchefen kapten Dahlberg. Efter mötet skyndade människorna fram till botbänken. Djupt böjd satt Ester i en bänk och var olycklig samt önskade att någon ville bedja för och med henne. Utan att riktigt förstå hur det hade gått till låg hon på knä framme vid botbänken och bekände sina synder. En stor frid strömmade emot henne då hon ensam sprang hem genom stadens gator i den sena kvällen för att vara hemma innan midnatt.

Vad skulle moster säga när hon kom hem? Ester var så rädd. Då hon berättade för moster allt som hade hänt blev gumman nöjd med sin skyddsling.

Med friskt mod och i bön gick Ester fjorton dagar senare upp för att genomföra proven. Dessa pågick under tre dagar. Det var sjuttio sökande och endast tjugofyra skulle bli antagna. Helt likgiltig

för utgången gick sedan Ester för att taga del av kungörelsen om vilka som blivit antagna till seminariet.

Innan hon gick hemifrån hade hon förklarat för mostern att om hon inte kom in på seminariet skulle hon gå in i Frälsningsarmén och utbilda sig till officer. Men gud hade en annan uppfattning om Esters framtid.

Hon blev antagen till utbildningen. Det var endast tre flickor av de nio som gått på kursen som ropades upp och en av dem var Ester.

Det blev ett fasligt liv och rabalder i salen. Man grät och skrattade om vartannat. Nyfikna åhörare tog del av glädjen och de manliga seminaristerna skämtade om nybakade "råttor" väl vetande att de själva gick under benämningen "kattor". Ester fick en rumskamrat. Det var en annan släkting till moster Eva som också tenterat in till seminariet. Ester kallade kamraten "resedan" och fick av henne namnet "georginen". En tredje kamrat som bodde i samma hus kallades för "tusenskönan". Öknamnen var karaktäriserande för flickornas temperament eller utseende.

Första veckan i skolan gick utan några större problem men då de haft sin första lektion i psykologi tillstod de på vägen hem att det hade varit bättre att de inte hade kommit in på seminariet.

Rektorn var mycket sträng och kyrklig. En dag tillkännagav han att det var förbjudet för eleverna att besöka de fireligiösa samfundet i staden med undantag för lutherska missionshuset. Till kyrkan skulle de gå varje söndag. Efter klockan åtta på kvällen fick inga elever vara ute i staden och inte ens på dagen vågade någon av de kvinnliga eleverna göra sällskap med en manlig seminarist.

Skottdagen närmade sig. Ester hade berättat för sina båda kamrater om den

blåögda man som hon hade verkliga känslor för. De tre flickorna kom överens om att gemensamt skriva ett glödande kärleksbrev till honom. De postade brevet och hoppades på svar. All post från Carl hade tidigare trots löften uteblivit.

På Mariadagen kom rektorn in i skol-salen med en mörk uppsyn. I handen höll han ett telegram som han hade öppnat. Han läste "Maja, Landstingsseminariet Vem är detta till" röt han. Alla flickorna darrade av förskräckelse. Han läser vidare: "Kommer med middagståget din Carl". "Vem av er är det som heter Maja" ropar han. Två flickor reste sig mekaniskt upp ur bänkarna "Ni skall infinna er på stationen klockan 12" tillägger han vidare. Ester darrade av förskräckelse. Tänk om det var hennes Carl som skulle komma? Tänk om det var till henne telegrammet var? Tänk om hon måste sluta på seminariet nu? Tänk om hennes brev kommit inför rektorns ögon? Men hon heter ju inte Maja. Kan han ha glömt att hon heter Ester och skrivit fel namn?

Då tåget ångade in på stationen stod rektorn med sin fru och de två Majorna på perrongen och tittade efter en manlig person. Mot rektorn kom en liten dam trippande. Det var en svägerska till rektorn som ville skämta och komma överraskande till namnsdagen som sänt telegrammet. I sitt upprörda tillstånd hade rektorn glömt att hans fru hette Maria.

Dagen därpå förlöpte morgonbönen och katekeslektionen utan några problem. Mariadagens skräckfulla timmar hade etsat sig fast i minnet för livet hos en hel klass som blivit orättvist behandlad för ett oskyldigt telegram som var ägnat som ett skämt. Skottdagsbrevet som flickorna skrev till Carl hade blivit liggande i hans sjömanskista.

Ester skulle inom en ej alltför avlägsen framtid få tillfälle att läsa det.

### *En nyutexaminerad lärarinna*

Ester hade tagit sin examen några dagar före jul. Helgen skulle hon tillbringa hos sin syster Alexina som var gift med en lantbrukare och bodde i mellersta Sverige. Efter helgen skulle hon få plats som guvernant hos en annan kusin till sin mor. Han var gift med en syster till Alexinas man. De hade nyligen köpt en herrgård vid namn Sörstad i Mantorp.

Familjen umgicks med personer av bättre härkomst. Det fanns många herrgårdar där och Ester fick därför vara med om åtskilliga förströelser såsom baler och slädpartier. Hon kände aldrig någon tillfredställelse med att leva detta sorglösa liv.

En dag erhöll hon ett brev från en lärarinna på seminariet. Brevet berättade att hon kunde få arbete som vikarie i en skola.

Hon reste därför in till Linköping för att få ett muntligt samtal med lärarinnan. Erbjudandet lät mycket intressant så hon bestämde sig för att acceptera platsen.

Hemresan från Linköping skulle hon dock aldrig glömma. Det hade kommit mycket snö så resan skulle göras med släde. Hon blev placerad i släden tillsammans med fem väl påpälsade herrar. Dom var halvfulla efter att ha suttit på hotellet och intagit middag samt därefter ägnat sig åt kortspel. Tre mil hade de att åka med hästar framför släden. Ester fick dock vänta i flera timmar utanför hotellet innan herrarna blev klara för hemfärd. Hästarna sprang mycket fort medan snöstormen tilltog. Det blev än svårare för kusen att se landsvägen vilket gjorde att han körde ner i ett dike där släden slog runt. Där låg Ester med dom fyra herrarna i snödrivorna. Kusen kom snabbt på benen och fick tag i tömmarna så att hästarna stannade.

Det var så kallt när dom åter tog

plats i släden så Ester frös mycket den återstående delen av resan.

Pengarna som en tågresä skulle ha kostat hade hon dock sparat.

Herrskapet i Sörstad hade fäst sig vid henne och hälsade därför Ester välkommen tillbaka dit igen då hon på nytt fick ferier. Nästa gång hon kom dit skulle hon få lära hushåll. Hon hade ju inget föräldrahem och var därför tacksam för erbjudandet. Ester var ju släkt med familjen och syssling med sin lilla elev.

I samband med detta vill jag nämna något om mina släktingar på mormors sida då det hade en stor påverkan under min uppväxttid.

Mormors namn var Lisa. Hon var född Ericsdotter år 1812 och härstammade från en ansedd bondesläkt. En av hennes bröder var Nils Ericsson född år 1806. Han hade fyra barn. En av hans söner var Johan som var fabrikör i Norrköping. Han var gift med en rik krögardotter som fått en fin uppfostran. I denna berättelse kallad frun. Det var hos denna familj som Ester tillbringade ett antal år som familjemedlem. Detta par hade fyra barn. Det var dottern Ina som var gift med en finsk tullförvaltare och hade tre barn. Det var en son som var härads hövding och senare övertog fädernegården efter fader Nils. Det var en dotter som hette Maria som förestod hushållet i fädernegården.

Drängarna på gården roade sig ibland med att lägga salt i kaffepannan för henne. Hon gifte sig senare med en nämndeman som med tiden blev Esters förmyndare. Det fjärde barnet var Eva. Hon var yngst och det var hos henne Ester bodde under den tid hon var i Linköping. Eva var en mycket sympatisk och snäll människa som tagit hand om en av sina bröders pojkar vilken hon avgudade och skämde bort. Pojken var mycket intelligent och

utbildade sig i språk såväl i Paris som i S:t Petersburg. Han blev senare anställd vid ryska legationen och gifte sig med en ryska av hög härkomst. Hennes föräldrar hade dödats samtidigt med tsarfamiljen vid den ryska revolutionen. Eva hade förbrukat sin förmögenhet och hon avled hos nära anhöriga där hon fått ett hem på ålderdomen.

En annan broder till min mormor var Anders Ericsson född 1814. Han fick efter föräldrarna övertaga gården Stora Folåsa i Rappestad. Han hade sex barn. Tre flickor och tre pojkar. En av pojkarna var ägare till Sörstad herrgård. Frun på Sörstad var svägerska med Esters syster Alexina. Hon hade även önskemål om att Ester skulle bli hennes svägerska då hon hade en bror på gården som hette Ville och var rättare.

Men Ester var på sin vakt mot honom för han ville locka henne in i frestelser. Han hade sällskap med en mycket rik flicka och Ester hade inte de pengar som han eftersträvade.

En söndageftermiddag var alla i familjen bjudna till granngården. Ester hade tackat nej till inbjudan beroende på att hon skulle resa nästa morgon och behövde packa ner sina tillhörigheter.

Ville som fått vetskap om att Ester ej skulle följa med stannade också hemma då han plötsligt fick en massa räkenskaper som måste göras.

Då han lämnade matrummet efter middagen viskade han till Ester: "Kom in till mig på kontoret då de andra har åkt för jag vill tala med dig". Ester hade lagt märke till hans intresse för henne den sista tiden och tänkte: "Nu vill han naturligtvis fria till mig innan jag reser. Har den andra flickan givit honom korgen?" På utsatt tid knackade Ester varligt på kontorsdörren. "Stig in". Ester öppnade dörren och gick in. På soffan låg

Ville som reste sig upp och grep tag i den unga flickan för att lägga henne på soffan. Ester fattade genast situationen hon lockats in i och gav den ofine mannen en spark på ett ömtåligt ställe varefter hon rusade ut ur rummet och smällde igen dörren. Med andan i halsen stannade hon först då hon kom ut i köket. Den gamla ladugårdspigan som satt i köket var engagerad med att läsa dagens predikan ur Luthers postilla stirrade förvånad på henne. Hon anade vad som försiggått och tänkte att den flickan har allt heder i kroppen. Nästa dag hade Ville fått order om att köra Ester till stationen. De talade inte med varandra på hela vägen. Den kärlek som Ville eventuellt hyste för henne var av den sedeslösa arten, det var hon övertygad om.

### *I Skälboö*

På tåget träffade Ester en seminariekamrat som fått anställning i en grannförsamling till Skälboö. Tänk så roligt tyckte de båda flickorna. Varje söndag kan vi besöka varandra utbrister Ellen. Järnvägen var smalspårig och tåget körde så sakta. Äntligen var dom framme vid järnvägens slutstation, Söderköping. För varje kyrktorn dom sett på sin färd över slätten hade de undrat vilken kyrka som fanns i den nya församlingen.

När de steg ner på perrongen får de syn på en hästskjuts. Ester gick bort och talade med kusen. Han följde med henne och tog hennes koffert som placerades på vagnen. Ester hoppade upp på kuskbocken bredvid ynglingen. Nu hade även Ellens kusk kommit. Dom båda flickorna tog avsked av varandra och kuskarna startade ekipagen. Ester ställde en del frågor till kusen och fick veta att det tog en och en halv timma att åka till Skälboö. Ellen skulle åka till

Östra Ryd och det tog ungefär samma tid. De åkte på olika vägar och genom täta skogar. Det var fullt klart för de båda lärarinnorna att de inte skulle kunna träffas förrän till sommaren då byarna låg för långt ifrån varandra.

Ester talade ivrigt med kusken och fick veta att det var fyra lärarinnor och två lärare i församlingen men långa avstånd mellan deras bostäder. Äntligen höll han in hästen och sade: "Nu är vi framme". Ester såg framför sig ett grått stort missionshus och ropade: "Här vågar jag aldrig bo ensam!" Flera personer kom ut på husets trappa. Det var personer från skolrådet samt deras fruar som hade samlats för att hälsa den nya lärarinnan välkommen.

Bostaden var belägen en trappa upp i huset och där fanns även en läktare. På nedre botten fanns skolsalen och missionsalen. När Ester gick upp för traporna kände hon en doft av mat. Vilka omtänksamma människor tänkte hon. Inne i lärarinnans rum stod ett dukat middagsbord och alla visade henne stor vänlighet.

Efter middagen fick hon en inblick i sitt kommande arbete. Det var femtiosex barn uppdelade på tre klasser med varannandagsläsning. Småskolan den ena dagen och tredjeklassen den andra dagen. Det var skurlov en tisdag i varje månad. På söndagarna hade den förra lärarinnan haft söndagsskola och de lektionerna tog Ester gärna över för det glädde henne mycket att byns innevånare var troende.

Om bara inte stora landsvägen gått alldeles intill huset. Vid den tiden luffade så många mystiska personer på landsvägarna mellan byarna. Ofta läste man i tidningarna om inbrott hos ensamma lärarinnor. En ensamstående ogift dam erbjöd sig att ligga över hos Ester de första nätterna. Det var inte så långt till grannar

men skogen dölde gårdarna.

Då Ester undervisat i skolan en vecka flyttade damen hem och hon fick vara ensam om nätterna. På eftermiddagarna då barnen gått hem läste hon alltid ytterdörren.

Några kvällar gick och allt var tyst och stilla. En kväll satt Ester vid fönsterbordet och skrev ett brev. Plötsligt ryckte hon till, hörde hon en röst, var det någon utanför hennes fönster, men hon bodde ju en trappa upp. Åter lyssnade hon. Nu blev ljudet på rutan tydligare. Stel av skräck satt hon andlös av spänning. Då kom hon ihåg brandstegarna som hängde på väggen.

Tänk om någon klättrat upp och kom in genom fönstret till henne! Då hörde hon flaxande slag mot rutan. Försiktigt tog hon med sig lampan och gick in i garderoben. Det blev en lång natt men hon vågade inte somna förrän framåt morgonen och hon hade haft alla kläderna på sig under natten.

Då skolan var slut nästa dag uppsökte hon en granne och bad att få ligga där nästa natt. På morgonen nästa dag då hon återvänder till skolan fick hon veta att det var en ugglan som besökt henne den omtalade natten. Den lärarinna som bott här tidigare hade ofta fått denna påhälsning. Efter detta blev Ester modigare och släckte alltid lampan då ugglan kom på besök.

Våren anlände. Då Ester i tidiga morgonstunden öppnade sitt fönster hördes göken och doft av björk och liljekonvalj strömmade in i rummet.

Ur en gammal berättelse från sin egen skoltid upprepade hon: "Gode Gud vad din värld är vacker, vad din skog är skön." Ester var mycket mörkrädd.

En natt väcktes hon av att det blixtrade och åskade. Ovädret varade i flera timmar. Regnet öste ner. Natten var mörk

och först framåt morgonen vågade hon somna. Hon hade stigit upp och tagit på sig kläderna färdig att fly ut ur huset om det hade uppstått en eldsvåda. Hon hade utlämnat sig i Guds beskydd och hon hade känt att han hållit sin beskyddande hand över henne. Efter denna natt var hon aldrig åskrädd. Hon visste allt för väl att man inte kunde lita på människors hjälp vid detta tillfälle utan att det var Gud som hade all makt.

Sommarlovet var slut. Åter sitter Ester på tåget tillsammans med en lärarinna. Lokomotivet frustar och stannar. Dom är framme vid Söderköping. Här fanns även ångbåtsförbindelse. Kamraten säger "Titta Ester vilken vacker båt som ligger vid bryggan". Ester tittade ut genom fönstret och fick se en svart båt med gul skorsten. Det värkte till i hennes bröst. Varma tankar vällde fram inom henne. På perrongen upptäckte hon befäl och besättning från båten. De stod där uppställda. Hon gick ur kupén och ner på plattformen. Samtidigt hördes stinsens gälla visselpipa och tåget satte sig i rörelse. Innan den tjocka röken från loket slog ned hade hon med en snabb blick fångat upp den blåögde ynglingen. Innan stinsen svängt sin röda flagga har ordet Carl trängt över hennes läppar. Ett sällsynt återseende efter två års skilsmässa. Nu kände hon hur våldsamt hon älskade honom. Skulle hon någonsin mer få återse honom? Skulle han när kvällen kom gå ut med någon annan flicka? Varför hoppade hon inte av tåget? Varför gav hon sig inte tillkänna? Nu var det för sent. Tåget startade på nytt och hjulen gnisslade mot skenorna. Ester rycktes upp ur sina kärleksdrömmar då tåget med en gäll signal ångade in på stationen i Gistad.

På stationen stod August från Butebo och hämtade henne med den finaste

vagnen. Under kvällens lopp framförde han blygt sitt frieri men Ester svarade honom genast att hon inte passade till lantbrukarhustru. Inom Ester fanns endast en tanke: "Aldrig gifter jag mig med någon annan än Carl. Han eller ingen."

### *Uppbrottets timma från Skälboö*

Läsåret var slut. Examensdagen var inne. Esters första examen som lärarinna. Då gällde det att visa att hon gjort skäl för de goda vitsord hon fått i sitt tjänstgöringsbetyg. För dom första tre månaderna av den gode kyrkoherden som flyttat till Stockholm och resterande åtta månader av vice pastorn.

Barnen och föräldrarna kom högtidsklädda till skolan. Pastorn tog plats i katedern och Ester stod vid sidan om. Ester var alldeles lugn och höll en kristendomslektion. Under tiden kom en lärare in och satte sig på en bänk i omklädningsrummet. Ester kände sig plötsligt nervös men så kom hon ihåg att den läraren en gång yttrat, att det är lättare att fostra femtiofyra andras barn än fyra egna.

Pastorn avtackade lärarinnan med ett vackert tal och önskade henne lycka till med den ordinarie platsen som hon tidigare sökt och erhållit åtta dagar före skolavslutningen.

Det hade varit fjorton stycken sökande, men det hade varit ett enhälligt beslut att ge Ester platsen utan att hon behövt genomgå något prov.

Söndagen efter examen hade skolrådet och en del av barnen samlats hos skolans kassör dit även Ester inbjudits. Här hölls då en liten kaffefest och i samband med detta överlämnades till Ester en kaffeservis. En av barnens föräldrar framförde deras varma tack och önskade Guds välsignelse i fortsättningen på den

nya platsen. Ester blev djupt rörd över all den kärlek och godhet hon fått uppleva av dessa enkla och goda människor. Ofta hade deras barn kommit till skolan och haft med sig ett tjug ägg, ett halvt kilo smör, en brödkaka, en flaska grädde eller ett par liter mjölk. Det hade även förekommit att hon fått en kalvstek.

Ester hade fört hushållsbok under den gångna terminen och utgifterna uppgick till kronor 49:-. Till påsk hade hon fått elva tjug ägg. En sommarnatt hade hon fått följa med på kräftfiske. Resultatet av fisket blev tjugofem tjug att fördelas mellan fyra deltagare. Sedan Ester kokat sin del av fångsten fick skolbarnen sätta sig i en ring på gräsplanen varefter hon delade ut kräftorna till barnen.

Förhållandet hade alltid varit det bästa mellan barnen och deras föräldrar samt lärarinnan. Uppbrottets timma var slagen och hon lämnade Skälboö med många minnen.

Den ordinarie platsen skulle tillrättas först i februari så från den femtonde november tillbringade Ester tiden på Sörstad för att lära sig hushåll. Efter jul fick hon deltaga i societetslivet och gå på baler samt vara med om slädpartier. Hon kände ingen större glädje med detta utan bävade varje gång. Mest av allt fruktade hon för Ville och försökte alltid hålla sig ur vägen för honom. De kunde inte undgå att mötas vid måltiderna men träffades aldrig på tu man hand. Ester hade tidigare förstått att den kärlek han hyste var av lägre sort.

Ville liksom fru Alma var syskon till Alexinas man. Ester visste alltför väl hur gärna de önskade att Ville och Ester skulle bli ett par.

Hon kom ihåg hur hennes svåger behandlat henne en gång under semester-tiden på sommarferierna. Hon hade då vistats hos sin syster och svåger medan

hon praktiserade i en skola. När hon en eftermiddag slutat skolan för dagen blev hon inbjuden på kaffe av läraren. Hans mor hade gått bort och tjänarinnan serverade kaffet. Ester och läraren talades vid om olika undervisningsmetoder och om de gamla seminarielärarna då dörren rycktes upp och in kom Esters svåger med en mörk uppsyn. Han tog tag i hennes arm och förde ut henne genom dörren och överöste henne med skamliga ord.

Den natten grät Ester bittert och så ensam och hemlös hon kände sig. Hemlös var hon ju. Morbror hade ju fem egna barn och moster hade tillräckligt att göra med dem. När hon satt på tåget på väg till Sörstad kom hon ihåg allt från det föregående året.

Under julen var det bal på Sörstad. Den tidigare omtalade läraren skulle spela piano vid festen. Ester kände det underligt att träffa honom igen. Var hon kanske kär i honom? Nej, inte kände hon för honom som för Carl. Hon hade föresatt sig att inte dansa. Hon ville inte, det var ju syndigt. Efter några timmar kom en av gästerna och satte sig vid pianot. En vals spelades upp och efter några sekunder svävade hon ut över golvet med läraren som bjudit upp henne. Senare på kvällen då hon kommit upp på sitt rum ångrade hon bittert att hon dansat denna enda dans. Det var samvetet som anklagade henne.

### *Ankomsten till Mogata*

Framför stationshusets trappa i den lilla staden Söderköping höll prästgårdsskjutsen från Mogata. Kuschen Berglund satt på kuskbocken med ett stadigt grepp i tömmarna. Gamle Grälle stod stilla medan den unge fuxen hade stegrat sig på bakbenen då tåget med en gäll signal körde

in på spåret framför station. Kyrkoherden, en lång ståtlig herre i femtiofemårs-åldern med långt skägg, promenerade på perrongen. Vid tågets ankomst stannade han och kisade över de obligatoriska glasögonen. Då steg en ung dam av tåget och gick fram till honom. Han förstod att det var den nya lärarinnan och välkomnade henne till Mogata. Den unga damen var klädd i en grön klänning, svart halvlång doffelkappa med björnskinnskrage och dito muff, brun bisammössa som knappt täckte det slätkammade håret. På armen bar hon en grön aftonkappa med grå-brun skinnkant kring den höga kragen. Hon steg upp i skjutsen och tog plats på ett av sätena medan kyrkoherden satte sig bredvid kusken som tidigare hämtat och lastat på bagaget. Färden startades genom Söderköpings enda långa gata och förbi stadsgränsen. Det var en mil vi skulle färdas för att komma till Mogata. Hästarna sprang i full galopp och saktade farten först vid den långa backen som i en lång krök ledde upp till Herrberga kyrka. Det var en lång allé med stora fält på båda sidor av vägen och en liten röd stuga i kröken. Här fanns en brusande bäck med en liten kvarn. Längre bort tog skogen vid med sina barrträd. Där skogs-brynet tog slut visade landskapet sig i sin fulla skönhet och där låg Mogata kyrka. Strax intill fanns det tingshus, gästgivaregård, handelsgård och mejeri. Prästgården låg högt upp på en kulle med en sjö nedanför och en mörk mäktig furuskog på andra sidan av sjön. Det fanns små röda hus och mindre bondgårdar helt nära kyrkan. De passerade den förra lärarinnans hem och kyrkoherden berättade att hon redan var gift och att hennes man var godtemplare. Ester förstod av kyrkoherdens samtal att det var ett önskemål från honom att hon ej skulle besöka logen med dess nöjen. Prästgår-

den skulle alltid vara öppen som ett hem för henne.

Nu skulle hon bo där under de åtta första dagarna medan hon ordnade sitt eget hem. Hästarna var framme på planen vid skolhuset och Berglund höll in dem.

Ester och kyrkoherden går av skjutsen och in genom dörren till skolan. Han säger "Här är skolsalen som även användes som kommunalrum. Lärarinnan har en ersättning om kronor tio per år för att hon håller den ren. Lokalen skall skuras fem gånger om året och om hon inte själv vill åta sig arbetet kan hon låta någon annan utföra det. Barnen får turas om att städa."

De gick en trappa upp och in i bostaden. Köket var mycket litet med ett fönster i taket. Nytt golv och ny spis hade beviljats. Rummet hade ett fönster och vägarna lutade på båda sidor. Där fanns en skrubbsom kunde användas som garderob och en skrubbsom skaffereri. Det var alltså en mycket primitiv bostad men vid denna tid hade man ej så stora pretentioner. En småskolelärarinna på landet hade inte rätt till mer än ett rum och kök, fri sågad och huggen ved samt trehundra kronor om året i lön.

Här fick Ester uppleva många lyckliga dagar i sitt liv. Kyrkoherden och hans fru skulle stödja henne det kände hon från början. Hon skulle hålla en hög moral som det anstod en lärarinna.

I Mogata skulle hon få sitt första kärleksbrev och här skulle hon få erfara återseendets glädje. Här skulle hon en dag klädas till brud och här skulle tack-samma föräldrar en gång med saknad och varmt tack säga farväl till henne. Men hon visste ju ingenting om detta nu för framtiden var ju hölj i dunkel.

Prästgården låg ett litet stycke ifrån kyrkan. På trappan stod den lilla gemyt-

liga prästfrun, en dam i femtioårsåldern med grått hår och en liten nätt spetsmössa på huvudet. I handen höll hon den yngsta dottern som hette Ylva och var sju år. Hon skulle bli elev till Ester. Två gossar, tio och elva år kom också ut på trappan i sällskap med en bulldogg. Den visade en rad vita tänder samt morrade men vid kyrkoherdens barska "Nurre" drog den sig hastigt bort i en vrå i den stora förstugan.

Det var trettiosex elever i skolan med varannandagsläsning. Slöjd fanns inte med på schemat men Ester var villig att undervisa i detta. Hon begärde att få ha privat undervisning till att börja med. Skolrådet införde senare slöjd på schemat och hon skulle undervisa fyra timmar per vecka med en lön om tio kronor per år.

En dag kom kyrkoherden på besök för att inspektera då lägenheten var färdig. Han tyckte att gardinuppsättningen var särskilt trevlig och berättade det för sin fru när han kom hem.

Varje söndag uppsökte prästfrun Ester för att taga med henne till kyrkan. Då fick hon sitta i prästgårdsbänken. Ibland satt hon på orgelläktaren och sjöng tillsammans med kantorn. Efter att gudstjänsten var slut brukade hon få åka med till prästgården där hon bjöds på middag och sedan tillbringade eftermiddagen tillsammans med en trevlig familj. I prästgården hade en stor skara barn vuxit upp men de äldsta hade lämnat hemmet så Ester blev fruns bästa sällskap. Vid helgerna samlades ungdomarna i hemmet och föräldrarna såg gärna att de roade sig med lekar. De nekades inte att ta en svängom på det stora salonggolvet då det spelades en vals på det gamla pianot av moderns skickliga fingrar.

Två tjänarinnor skötte arbetet under en skicklig husmors ledning. En prästfru

var aktad i församlingen.

I skolhuset bodde även en lärare med sin familj så Ester kunde känna sig trygg. Dessutom fanns det grannar som bodde runtomkring.

Ester tyckte att lönen var dålig och bad om tjänstgöringsbetyg efter några år för att söka anställning i en stad. Kommunen bad att hon istället skulle stanna kvar och höjde lönen med femtio kronor. Hon hade ju också femtio kronor i ersättning för slöjdlektionerna. Genom dessa ersättningar kände hon sig rik och satte in tjugofem kronor varje kvartal på banken. Ett kilo smör kostade vid sekelskiftet två kronor, vetemjöl tjugo öre, rågmjöl arton öre och en liter mjölk tio öre. Detta var på den gamla goda tiden.

### *Återseendet*

Ungefär en vecka in i mars kom ett brev till Ester med en för henne obekant handstil. Ester rodnade då hon tog brevet och upptäckte varifrån det poststämpelats. En aning av lycka genomströmmade henne. Hon vågade inte öppna brevet med en gång. Det var ytterligare två timmar kvar till middagsrasten och till dess måste hon vänta. Hon placerade brevet på sitt skrivbord och sprang fort ner till skolsalen. Då de två timmarna passerat återvände hon till sitt rum och satte sig i soffan samt öppnade kuvertet för att se vem som var avsändare. Hon började med att läsa i slutet av brevet. Det var från Carl. Han hade träffat Lina i Norrköping och genom henne erhållit Esters adress. Han skrev att han önskade besöka henne, men inte vågade hon ta emot någon herre. Vad skulle då grannarna tänka om henne?

Då hon reste till sin anställning i Mogata hade hon på genomresan i Norrköping besökt sina släktingar. Fabrikörs-

frun hade då gått med henne till en affär och inköpt möbler. På hemvägen därifrån då de gick över det gamla torget hade frun pekat med sin muff upp mot några fönster och sagt; "Där uppe bor Lina vår gamla kokerska hon är anställd hos major Kronlund. Du kan gå och hälsa på henne. En dag då hon besökte vår affär uttryckte hon önskemål att få träffa dig om du kom till staden."

Några dagar senare besökte Ester Lina och fick genom henne en hälsning från Carl. Han hade frågat efter henne och fått adressen av Lina.

Fabrikörsfamiljen skulle flytta till Finland. Deras måg, tullförvaltaren, hade avlidit. De skulle bo tillsammans med dottern och hennes familj i Mariehamn. Då skolorna där var förmånligare än i Sverige var det en fördel för sonen som de förväntade sig så mycket av och deras mål var att han skulle avancera lika långt som en annan gren av släkten Cederberg, som blev en av Finlands statsmän.

Ester var bjuden till dem i Norrköping på Marie Bebadelsedag. Dottern var där för att hämta föräldrarna inför Finlandsresan. Ännu en liten flicka hade fötts sedan Ester sist såg dem.

I samband med resan till Norrköping skulle Ester passa på att få träffa Carl, för till Mogata var han ännu inte välkommen. Det jublade inom henne då hon besvarade brevet och bestämde att de skulle träffas på Linas rum. Hennes önskan hade gått i uppfyllelse.

Femton minuter senare än den tid då de bestämt träff gick Ester på torget utanför Linas bostad den dag de skulle mötas. Han skulle få vänta något på henne!

Hans utseende hade inte förändrats något sedan de sist sågs. Ester hade däremot vuxit till sig och blivit mycket sötare. Hon var ju inte längre något barn

som han tidigare ansett henne vara. Det hade ju gått tre och ett halvt år sedan de senast hade träffats. De samspråkade om likgiltiga saker. Det var mycket svårt efter alla dessa år. Efter några timmars samvaro följde Carl med Ester till hennes port och de hade kommit överens om att träffas igen på söndag förmiddag. På eftermiddagen skulle Ester resa tillbaka till Mogata. Nu kysste han henne vid avskedet. Det var en kyss som Ester alltid skulle komma ihåg, ty hennes kärlek slog nu ut i full blom.

Vid frukostbordet nästa dag sade Ester: "Jag skall gå i kyrkan idag." "Då följer jag med": sade frun. Men kanske jag går till Frälsningsarmén istället svarade Ester sin nästkusin, ty hon visste att frun aldrig brukade gå dit. Ester gick men anade ej att de spionerade på henne.

Enligt överenskommelse träffade hon Carl och tillsammans gick de till Frälsningsarmén.

Vid middagsbordet frågade frun: "Vad är det för en bondpatron du har träffat?" Full av blygsel svarade Ester: "Det var en sjöman, men han var civilklädd."

Denna gång var det ingen i familjen som erbjöd sig att följa med till tåget. De förstod att någon annan person skulle göra detta.

När de späda löven slagit ut på träden som stod runt skolhuset i Mogata stannade en gästgivareskjuts utanför på gården. En uniformsklädd herre samt en dam steg ur vagnen. Ester hade fått besök av några gäster.

### *En inblick i det förflutna*

Det var midsommar år 1900. På ett café kallat "Mor på höjden" beläget strax utanför Haga grindar satt två personer, en ung dam och en medelålders herre inbegripna

i ett livligt samtal. För att få vara ostörda hade de valt denna plats. Det var ännu tidigt på morgonen och hela staden låg ännu försänkt i sömn.

En och annan spårvagn var nästan full av resande främlingar som ville utnyttja tiden för att bese Stockholms omgivningar. Endast en dag i Stockholm som hade så mycket sevärt att bjuda på.

”Berätta nu farbror” säger Ester som var den unga damen. Farbrodern August Theodor sade: ”Vi får gå tillbaka i tiden till mina föräldrar. Min mor, Charlotta Gustafva var född Widegren år 1824 i Gottenviks herrgård där hennes far var inspektör hos grevinnan Piper. Vid tio års ålder blev min mor föräldralös. Hon togs då om hand av grevinnan som om det var hennes eget barn och hon fick en mycket fin uppfostran. Din farmor sändes till flickskola i Norrköping. Alldeles efter hon slutat skolan dog grevinnan och lilla mor blev åter hemlös men inte rådlös. Hon fick fina anställningar som guvernant eller sällskapsdam. Hon kom efter hand till min födelseförsamling Östra Tollstad som sällskapsdam åt majorskan Almqvist på Brostad. Mor var då nitton år och kärleken hade vaknat till liv inom henne. Hon blev kär i den yngling som i full livré satt på kuskbocken och körde majorens vackra hästar. För min mor lär han ha varit prinsen i sagan. Han och ingen annan hade hon förklarat för majorskan, som suckade då hon förstod att lilla Charlotta kunnat göra ett mycket bättre parti i det hemmet där det kom så många unga officerare på besök.

Din farmor Charlotta var så fin och mjuk i sitt sätt och uppträdande. Hon var orubblig i sin kärlek till din farfar Magnus Svensson född år 1820.

De gifte sig och flyttade till majorens. Din farfar övertog ett jordbruk vid namn Braxstad. Fem söner föddes på gården.

Då jag var ett år dog min far och mor stod ensam. Gården fick lämnas bort och hur mor kunde försörja oss är ett mysterium.

Vi pojkar fick börja arbeta redan i tioårsåldern. Jag blev lärling hos en skomakare. Idag är jag föreståndare för en av Stockholms största skoaffärer och min dröm är att jag en gång skall bli ägare till denna. Albert, din far, blev affärsman. Carl Magnus blev järnvägstjänsteman. Vår bror Gustav var lantarbetare men dog tidigt. Adolf Herrman, den näst yngste blev trädgårdsmästare och fick det mycket gott ekonomiskt.

Då alla barn hade lämnat hemmet tog mor åter plats i en familj som guvernant. Hennes sista anställning var hos kyrkoherde Svensson i Östra Tollstad där hon arbetade först som barnsköterska och sedan som guvernant och sällskapsdam. Här arbetade hon tills vi söner köpte henne en liten stuga. Nu är hon borta och med henne en liten fin och bildad människa. Hon dog år 1913 och blev åttioåtta år gammal. Kampen för tillvaron var slut och hon vilar på Östra Tollstads kyrkogård.”

Ester berättade då att hennes syster Alexina hade hämtat farmor till sig och haft henne i sitt hem några veckor. Den fina uppfostran som farmor fått i det grevliga hemmet var som en ledstjärna för henne ända in i ålderdomen.

Berätta nu om mina föräldrar bad Ester. Farbror August Theodor fortsätter att berätta: ”Din mor Maria Augusta var bara nitton år då hon gifte sig med min bror August Svensson 1871. Dina morföräldrar Nils Thollander och Lisa, född Ericsdotter, var förmögna. Dom hade för ärvda pengar inköpt en vacker gård. Din morfar var dessutom kantor och lärare i församlingen i Vikingstad. Din far kom till denna gård som dräng för att få lära

lantbruk. Han hade inte den ringaste lust för denna sortens arbete utan var mera intresserad av att läsa och göra affärer. Bibeln kunde han utantill påstod de äldre personer som brukade vara med på husförhören. Din morbror Oscar som arbetade på gården tålde inte din far då han märkte att dina föräldrar blev kära i varandra.

Din mor sändes bort till en flickpension i en stad med hushållsskola. Då min bror var ledig från arbetet på gården och skulle resa och besöka sin mor, reste han istället och besökte din mor Maria. En dag märktes det på din mor att hon skulle ha barn och Maria samt August var tvungna att gifta sig. Det var förfärligt! Din mormor var utom sig av sorg, hon var ju socknens andra dam efter prästfrun. Morfar och morbror var rasande. Esters föräldrar fick bo hemma på gården den första tiden. Så föddes din syster Wilhelmina Elisabeth år 1871. Hon blev bara fem år och dog i difteri. Sedan föddes din syster Maria Alexina år 1874. Du hade också en bror Axel August som föddes 1876 men dog nio månader gammal i difteri.

Din morfar köpte ett hus till dina föräldrar och där öppnade din far en lanthandel. Din mor var mycket duktig och skötte affären. Så föddes du 1878. I samband med detta blev din far resande i försäljning av skor för firmor i Stockholm och en del skomakare på landsbygden som hade egen tillverkning. I Stockholm fick han många beställningar och han trivdes med att vara ute och resa.

Då Ester var ett och ett halvt år reste han till Amerika.

Din mors sorg över detta blev mycket stor. Din morfar fick ordna upp hans affärer och den förhatlige mågen skulle aldrig mera få visa sig hos svärföräldrarna.

Din far skrev brev till din mor och

önskade att familjen skulle komma till Amerika. Din mor fick ej resa för sina föräldrar utan de tvingade istället Maria att begära skilsmässa.

Din mor sörjde så mycket att hon fick lungsot och dog år 1884. Hon blev bara 32 år. Vid detta tillfälle var Alexina tio år Och Ester fem år."

Farbror August Theodor berättade vidare att "han skrivit till sin bror och berättat om Marias död. Från denna dag hade inte någon människa hört ett ljud från honom. Han är troligen död eller också överraskar han oss alla och kommer hem med en stor förmögenhet till sina barn."

"Om han var bitter på de andra borde han väl ändå haft en känsla för sina barn" menade Ester. Vet farbror att din bror Per Gustav gjorde på samma sätt och reste till Amerika och lämnade en flicka och ett litet gossebarn.

En söndagsmorgon då Ester och Alexina gick till söndagsskolan kom en stor pojke och sade att han var vår kusin. Vi blev båda så generade. Några år senare kom han tillbaka och önskade få anställning som dräng på vår gård.

Det är män helt utan ansvar som kan resa bort från sina familjer," sade Ester. "Bättre tider stundar nu i vårt land för de små och värlösa, tillade hon."

"Men kampen för tillvaron är nog hårdare här i Sverige än i Amerika" säger farbror. "Om min bror Per Gustav hade fått leva hade han säkerligen hämtat över familjen.

Din far blev tobakshandlare i Amerika och tjänade bra hade han skrivit till morbror innan mor dog." "Farbror vet inte att jag har ett brev från far till mor avsänt i Amerika. Det låg i den byrå jag fick ärva efter mor. Hon hade antecknat att Alexina skulle ha hennes vigselringar, vävstol och spinnrock. Jag skulle få hen-

nes byrå och brudtäcke. Det skall snart bli mitt brudtäcke” slutade Ester.

”Nu har du alltså fått en inblick i din släkts och dina föräldrars förflutna” sade farbror medan de gick ned till spårvagnen.

”Nu skall vi gå och få oss en bit mat och därefter göra en rundtur i Stockholm så du kan få se Slottet med vaktparaden, Panoptikan, Skansen och några kyrkor. Museerna kan du besöka själv de två dagar du blir kvar i Stockholm.” Efter ovanstående runda återvände vi till hans hem där faster och barnen mötte oss.

### *Ett nytt skede i livet startar*

Ulvåsamarschen hade nyss tonat bort och församlingen hade sjungit psalm 233 ”Gud välsigne deras hjärtan o.s.v.” Kyrkan var fylld med folk både från Mogata och närliggande socknar. Framme vid altaret stod Carl och Ester samt två små brudnäsbar och fyra par tärnor och marskal- kar. Vigselförrättaren var den gode kyrkoherden som för tre år sedan på stationen välkomnade den nya lärarinnan. Att Ester fullgjort sin tjänst till hans belä- tenhet förstod man på det vackra tal han höll sedan psalmen ”Nu blott för världen två för Gud ett liv en anda” sjungits. Till ”Napoleons marsch över alperna” tågade brudföljet ut ur kyrkan och in i skolhu- set där middagen serverades i skolsalen. På kvällen hördes hurrarop från många strupar ute på gårdsplanen. Ester kände en oändlig tacksamhet för all den kär- lek hon fått mottaga av både vuxna och barn under de tre år hon varit anställd på Mogata. Skolrådet hade ökat hennes lön flera gånger för de hade önskat behålla henne som lärarinna. Nu skulle hon dock lämna dem alla och följa med Carl ut till en klippa i havet. En från skolrådet hade sagt: ”Nu hjälper det väl inte att höja

lönen en gång till”. En annan ung man hade sagt: ”Hur kan en flicka fördärva sin framtid med att flytta ut i havet?”

Två dagar senare var lärarinnans bostad utrymd. Två lass med flyttsaker kördes i vagnar dragna av hästar den två och en halv mil långa vägen till ångbåts- bryggan i Norrköping. Vid kajen låg den vitmålade ångbåten som skulle avgå se- nare på kvällen. Hästarna stannade och avlastningen av möblerna började. Besätt- ningsmännen såg till att Esters möbler bars ombord. Plötsligt skriker styrman- nen: ”Nej, för tusan en tocken där tar vi inte ombord!” Helt förskräckt satte be- sättningsmannen ner den spinnrock som enligt skrockfulla sjömän förebådade olycka för båten.

Röken bolmar ur skorstenen och vid middagstid lämnade båten kajen. Kvar på kajen stod Esters spinnrock som ett mörkt spöke. Dess vidare öde förblev okänt. Nere i salongen låg Ester och sov till böljornas vaggång. Hon drömde om en ljus framtid på en klippa i havet. Då hon vaknade var hon sjösjuk. Städerskan hjälpte henne dock tillrätta.

Carl som tillbringat större delen av natten hos befälet på bryggan var nyligen nere i salongen och informerade att om en timma skulle de vara framme.

Båten saktade farten, det var svår sjögång, båten gick i lä bakom en holme, maskinerna stoppades och en liten båt lade till vid sidan av ångbåten. En besätt- ningsman hjälpte Ester ner i den lilla bå- ten. Allt gick så fort, hon hann ej tänka. Carl hoppade också i båten. Från kom- mandobryggan hördes ”Loss” varefter ångbåten fortsatte sin färd.

I den lilla båten satt en lots som rod- de bort från ångbåten. Ester fick då syn på ytterligare två små båtar som innehöll hennes tillhörigheter. Hur hade det gått till att i sådan sjögång och på så kort tid

lasta hennes saker från ångbåten till de små båtarna?

Mödosamt förflyttade de tre små båtarna sig mot lotsplatsens brygga. Då hördes en kraftig stämma som ropade: "Välkomna!" Det var fyrmästarens röst.

Ester gick iland och upp till en lotsstuga. Allting luktade så rent i huset. Kaffe serverades av lotsarna varefter Ester och Carl förberedde sig att följa med fyrmästaren och fyrbiträdet till Storkläppens fyrplats som skulle bli deras hem.

På en annan brygga stod lotsförmanen, tjock och myndig, vände han sig till Carl och ryter: "Du skall väl inte skrämma kärleken ur henne med detsamma!" Ester svarade: "Kan Carl fara kan jag det också".

Hon stuvades ner i båten, en lång snipa med storsegel och foc. "Idag gäller det att ta in två rev," sade fyrmästaren. Männen var klädda i oljekläder och sydväst. En presenning fick Ester krypa inunder. Mjölklaskorna surrades fast vid masten. Kompassen togs fram och även öskaren. Regnet vräkte ner.

I två timmar varade kryssen. Vinden var stick i stäv. Äntligen var de framme och lade till vid Storkläppens brygga. Ester reste sig upp, och vad såg hon? En kal klippa i havet, en tom flaggstång, en rödmålad stuga och ett fyrtorn i svart och vitt.

En ung kvinna stod på boningshusets trappa med en liten flicka på armen och tre små gossar kom springande ner för plankvägen som gick från gårdsplanen ner till bryggan.

Fyrmästaren ropade till sin fru som stod på trappan: "Vad tusan har du inte satt upp flaggan för." Därefter bjöd han in oss i huset där det serverades middag och senare kaffe.

På kvällen då Carl gått upp i tornet

för att tända fyren satt Ester förstrött och lekte med sin lilla kattunge som hon fått i lysningspresent av kyrkoherdens flicka. Carl hade inköpt sig en hundvalp. De båda djuren blev riktigt goda vänner.

Då Carl kom ner från fyren fann han Ester storgråtande. Hon grät som om hon sagt farväl till livet för alltid. "Varför gråter du? Du har ju mig," sade han. Ester kröp ner i bädden, slingrade armarna runt hans hals och somnade i hans famn. De var i det egna, nya hemmet som hon valt för kärlekens skull.

Ute runt den lilla klippan fräste de vita vågtopparna till skum, det rykte från det salta vattnet, fyren kastar sitt sken långt ut till havs där många båtar stävar mot ett mål i den mörka november

### *I det nya hemmet på en klippa i havet*

Ganska få är förvisso de människor som har en aning om eller kan förstå hur livet kan vara på en fyrplats ute i det yttersta havsbandet flera mil från fastlandet. I början av 1900-talet fanns varken telefon eller radio på dessa platser. Människorna hade inte heller några motorbåtar. De som var djärva nog att söka sitt levebröd på en sådan fyr fick utstå många lidanden och försakelser. Det blev en kamp för tillvaron. Heder åt de ungdomar som inte fruktade strapatserna utan offrade många gånger ett helt liv till nytta för sitt land. För om det inte fanns några lotsar eller fyror kunde sjöfarten inte fungera med förbindelser till utländska hamnar. När de som bodde i städerna satt hemma i sina varma våningar och kunde njuta av alla de kolonialvaror som sjöfarten fraktat hem, ägnade de inte en tanke på hur många umbärande som låg bakom från skeppsfartens sida.

Ett gammalt ordspråk har sagt: "Kronans kaka är liten men säker". Då

Ester vaknade i sitt nya hem hade stormen bedarrat. ”Stränga herrar regerar ej så länge” sade fyrmästaren om sydliga stormar.

Solen lyste utanför men förmådde knappt tränga igenom de av saltvatten nedstänkta rutorna. Luften därute var ren och frisk med en klarblå himmel.

Två små segelbåtar lämnade lotsplatsen i Stådsholmen för att segla ut till fyren. Carl såg dem komma och sade till Ester: ”Sätt genast på kaffepannan nu kommer de hit med våra möbler.” Hela dagen hjälptes Carl och Ester åt att möblera det lilla hemmet. Båda hade sedan tidigare sina ungarlismöbler och det enda som de hade behövt köpa nytt var ett matbord och ett linneskåp. På den tiden gjorde man sina inköp för pengar som sparats. Att låna pengar till sådana utgifter var ej att tänka på.

Skärgårdsborna var mycket religiösa och kyrksamma. Det var advent. Ester och Carl gjorde sin första resa till kyrkan. Redan före klockan sju på morgonen seglade de in till bryggan hos lotsarna på Stådsholmen. Två kyrkbåtar låg klara att avsegla mot fastlandet. Det var ett par mil härifrån till en vik där båtarna skulle landa. Klockan var då nio och de hade att vandra till fots en halv mil på skogsstigarna då det inte fanns någon riktig väg. Gudstjänsten började klockan tio. Ester tyckte att det var skönt att känna fast mark under fötterna. Hon var så ovan vid sjön och rädd för att segla, i synnerhet då Carl och hon var ensamma i båten ute på havet.

Efter gudstjänsten gick de och hämtade posten samt besökte en lanthandel. Här var öppet även på helgdagar om man aviserat sin ankomst. Handlarens fru bjöd på kaffe varefter nödvändiga inköp gjordes. En av de viktigaste inköpen var jäst, ty surdeg fick aldrig fattas

i huset. Då sällskapet åter lade till vid lotsplatsens brygga efter kyrkbesök och inköp hade det börjat skymma. En av lotsfamiljerna bjöd på en god middag varefter det var tid för fyrfolket att bära ner sina varor till den brygga där deras lilla båt förtöjts. Mjölklaskorna placerades varligt i båten. Man var rädd om den grädde som under dagens lopp samlats överst i flaskan. Carl tog plats vid årorna och började ro medan Ester satt vid rodet: ”Du måste lära dig att ro, lilla gumman” sade Carl. Månen kastade sitt trolska sken ned i båten och fyren sände sina långa strålar ut över havet.

Efter en timmas rodd var de i hamn på Storkläppen. Fyrmästaren stod på bryggan och tog emot fånglinan. ”Tur att ni tog er hem ikväll med posten och varorna. Barometern faller och i morgon har vi nog kuling igen,” sade han.

Tidigt på hösten måste provianten seglas ut till ön. Det var matvaror avsedda att räcka för hela vintern. Ved för att kunna elda i spisen samt för att hålla värmen i huset. Fat med fotogen för att fyren skulle kunna lysa och även till de fotogenlampor som behövdes i huset.

Julen närmade sig. Detta skulle bli Esters första jul som hon inte kunde gå till julottan. Dagarna förflöt lugnt inomhus. De läste julevangeliet och sjöng julpsalmer. Julklappar delades ut och det dansades runt julgranen med barnen.

Luckorna för fönstren var stängda ty utanför huset röt stormen och det vita skummet från havet fräste över kliporna. Man var avstängd, skild från den övriga världen. Åtta personer, stora och små var lämnade åt sig själva litande på Guds försyn.

Annandagens morgon låg fisksumpen sönderslagen och uppspolad på kliporna. De fiskar som funnits däri hade återfått sin frihet.

### *Ester fick pröva på skärgårdslivet*

Kung Bore hade kommit med snö och is. Mellan fastlandet och lotsplatsen var isen stark. Man kunde både gå och köra med häst och släde på den. Isen mellan lotsplatsen och fyrplatsen hade endast legat i fyra dagar. Fyrmästarens lilla Kajsa behövde mjölk. Att föda upp de små barnen med endast havresoppa var inte så välbetänkt, men vad skulle man göra då mamman var en dålig mjölkko och isen varken bar eller brast.

Det var en klar vintermorgon i början av februari. Fyrmästaren sade: "Idag skall vi göra ett försök att gå iland." Vid tiotiden promenerade en liten skara på isen och hade som mål att nå fastlandet. Det var fyrmästaren, hans hustru och äldste son som skulle till skolan samt Ester och Carl. Malin, hembiträdet hade lämnats ensam med de tre andra barnen ute på fyrplatsen.

Den vakthavande lotsen på Stads-  
holmen hade lagt märke till det annalkande sällskapet och givet order till sin hustru att ha kaffet färdigt när de kom. Glada och rödkindade efter den sköna promenaden kom de fram. Efter kafferasten fortsatte fyrmästarens familj vidare mot land. Ester och Carl fick hastigt bryta upp då lotsförmannen med andan i halsen kom springande och skrek: "Fort, ge er iväg hem." Vinden hade slagit om till nordost. Det blev ett hastigt avsked och Carl tog de båda mjölkflaskorna, kallade på hunden, och så skyndade han och Ester iväg ut på isen. Då de hade gått ett stycke lade hunden Hippe sig på isen. Han skälvde i hela kroppen av rädsla. Carl fick ta upp hunden och bära honom medan Ester fick ta hand om mjölkflaskorna. De kunde känna hur isen under dem hade börjat gunga. Efter en timmas promenad var de tillbaka på fyren. Tre timmar senare hade isen brutits upp och

Carl kunde se många vakar då han tände fyren.

Nästa dag hade vinden vänt till västlig och där man föregående dag hade kunnat gå var det öppet vatten. Fyrmästaren hade tur och fick låna en båt av lotsarna som dom seglade hem med. Isen drev sedan fram och tillbaka i flera veckor till stort förfång för fyrfolket som varken kunde få någon post eller mjölk.

Våren kom, sommaren gick fort och hösten blev stormig och mörk.

Ester väntade barn. En gammal pensionerad barnmorska kom ut från Loftahammar till fyrplatsen och stannade där i tre veckor medan de väntade på tilldragelsen. I två dygn kämpade Ester med svåra plågor för sitt barn. Det blev en kamp på liv och död. Till sist segrade livet. Födseln ägde rum den tredje november 1901. Carl kysste sin hustru och sade: "Tack för pojken. Han skall heta Hubert."

I februari nedkom fyrmästarens fru med ännu ett gossebarn. En yngre barnmorska från fastlandet hade kommit ut till fyrplatsen. Fyrmästaren kallade på Ester mitt i natten vid detta tillfälle och sade: "Se på och lär dig hur man navlar ett barn. Du behöver kanske kunna detta om du är ensam ute på någon fyrplats." Ester skakade i hela kroppen och fick hålla sig fast i sänggaveln. Nej aldrig kan jag lära mig detta, tänkte hon.

Frampå våren, det var i början av maj, kom den gamle lotsförmannen ut till Storkläppen. Tjock och myndig som han var ställde han sig framför Carl och sade: "Nu tar jag gumman ifrån dig." "Nej, det blir inget av med det", svarade Carl förvånat. Då sade den äldre mannen, som också var skolrådsledamot: "Saken är den att läraren på Hasselö har blivit sjuk och vi har ingen vikarie. Din fru är ju lärarinna." "Men vår lille pojke?" sade Carl.

"Den får hon ta med sig" blev svaret.

Skolans undervisning bedrevs på så sätt att det var en lärare för både folk- och småskolan. Det var fem månaders undervisning i folkskolan och tre månader i småskolan. Vid denna tiden var lönen inte mer än trehundra kronor för åtta månaders undervisning i småskolan. "Hur mycket begär hon?" "Tvåhundra kronor", sade Carl. "Det får hon" blev svaret. Ester blev glad. Tänk att få undervisa igen i en skola. Vad roligt! Varje dag skulle hon taga sin lille son med sig ut i skogen.

Nu fick Carl taga vara på sig själv. Varje lördag hade hon ju ingen möjlighet att fara hem. Carl fick då komma till henne varannan lördag och varannan lördag fick han hämta henne på Hasselö.

Ester var mycket besviken på väderleken. Det regnade varje dag och då hon blev hämtad för att segla hem blåste det nästan alltid full storm. Det var tur för Ester att fyrmästarens son börjat i skolan då de båda männen från fyrplatsen gemensamt kunde hämta hem de sina.

Många svåra kryssningar fick Ester uppleva där hon låg nedstuvad i botten av båten med sin lille son tillsammans med fyrmästarens son.

Barnen i skolan var mycket besvärliga att handskas med. Det var övervägande lantbrukare och fiskare som bodde på ön och dom hade mottagit barn för inackordering från Stockholm. Det var minst halva elevantalet som kom från Stockholm. Vid den tiden fanns det ej barnavårdsnämnder eller barnavårdsinspektörer. En bonde hade tillkännagivet att förtjänsten blev större genom att ta hand om ett barn än att föda en gris. De flesta stockholmsbarnen var hårda och trotsiga. Det var svårt för lärarna att undervisa dem i skolan. Barnen hade blivit illa behandlade av sina föräldrar från

början och ej fått någon uppfostran. Aldrig kunde de sina läxor så Ester blev ibland alldeles förtvivlad. Sämst gick det med katekesen för Luthers förklaring skulle de ju kunna utantill enligt normalplanen.

En del fick sitta kvar i skolan och läsa då de övriga gått hem. En eftermiddag då Oscar och Edvin fått sitta kvar var salen tom då lärarinnan kom för att förhöra dem. Fönstret hade varit öppet. De hade hoppat ut och sluppit undan. Nästa dag då de kom till skolan blev det stryk. Pojkarna var i tioårsåldern samt kvarsittare. Ester hade tagit fram rottingen och gav Edvin stryk varefter han gråtande lämnade skolan och sprang hem. Det var besvärligare med Oscar som stretade emot tills lärarinnan fick ett fast grepp om honom. Detta tilldrog sig ute på gårdsplanen. Plötsligt kraftrade Oscar upp sand i handen och slängde i ögonen på lärarinnan.

Nästa dag kom Edvins mor till skolan och sade att lärarinnan slagit benen av honom. Ester blev inte svaret skyldig utan undrade hur han då kunnat springa hem.

Edvin var det käraste modern hade och om han inte ville läsa behövde han inte göra det. Han kunde spela fiol, dragspel och munspel och var mycket musikalisk. Efter att han hade konfirmerats skrev Ester en artikel till tidningen Idun och frågade om någon ville ge honom utbildning. En rik dam hörde av sig och svarade att hon var villig att bekosta hans utbildning. Hans mor avböjde emellertid erbjudandet.

Då de tre månaderna passerat och Ester haft examen med barnen i småskolan blev hon ombedd att stanna och undervisa i folkskolan under fyra månader. Hon accepterade inte detta erbjudande då hon längtade efter sitt hem samtidigt

som hon var rädd för sjöresorna. Hon hade också lärt sig hur besvärliga barnen var. Den lärare som hon vikarierat för hade avlidit på sjukhuset. Han hade varit sjuklig och alldeles för slapp med barnen så det hade inte funnits någon disciplin i klassen. Då Ester ville genomföra detta ansågs det att hon var för sträng.

Tänk så många nätter hon varit rädd då hon låg ensam i skolhuset med sin lille son. En natt hade hon vaknat då gossen hade över fyrtio graders feber. Gud hade hört hennes böner och på morgonen då barnflickan kom var Hubert feberfri.

Med lättnad i hjärtat lämnade hon Hasselö för att resa hem till Carl och Storkläppen. Pastorn i församlingen blev Esters efterträdare i skolan under höstterminen och även han var glad när terminen tog slut och han slapp alla bråkiga barn.

Tjugotvå år senare då Esters son Hubert hade bosatt sig i Amerika träffade han i Svenska kyrkan en ung man. De resonerade med varandra och efter en stund stod det klart för dem båda att de hade träffats tidigare. Vid den tiden hade den unge mannen suttit i skolbänken på Hasselö medan Hubert satt i sin kärra och lekte. "I skolan blev jag luggad av din mor" sade mannen. "Det var nog behövt" svarade hans fru och skrattade. Då Hubert senare gifte sig i Amerika blev Esters tidigare elev sonens hyresvärd. Världen är allt bra liten.

Svärmor, Hedda född Nilsson, kom på besök. "Vad du lägger ut, skall du ha en baby igen?" "Omöjligt, jag vill inte ha några fler barn det var så fruktansvärt sist" sade Ester. Veckorna gick och då förstod Ester att svärmor gissat rätt. Barnet skulle födas mitt i vintern. Hon gick i ångest varje dag. Hubert var ju bara ett år.

Barnmorskan kom ut till fyren ef-

ter att hon gått över isen. Hon stannade i fjorton dagar utan att det blev någon födsel. Då hon hade flera patienter på fastlandet packade hon sin väska för att återvända. Ester blev mycket orolig då det var många mil till någon barnmorska eller läkare. Natten före barnmorskans avresa fick Ester värkar och efter två timmar föddes en liten flicka som fick namnet Herta. Detta hände den fjärde februari 1903.

Vid denna tid var det på det viset att skärgårdsbefolkningen fick klara sig själva så bra de kunde. På fyrplatsen fanns en läkarbok och mediciner mot olika besvär.

När man bodde så isolerad var det största problemet då ett litet barn kom till världen att inte kunna köpa mjölk. Ester hade inte tillräckligt med mat åt Herta och det blåste västlig storm varje dag utan möjlighet att komma ur hamnen vid fyrplatsen. De kunde under långa tider vara helt isolerade från omvärlden.

Den lilla fick bara havresoppa i sin flaska och hon blev blek och mager av den kosten. Då sommaren kom reste familjen hem till Carls föräldrar som bodde i Norrköping. Här fick den lilla dricka mjölk men det visade sig att hon inte tålde den utan fick barnkolera. Doktorn tillkallades och ställde diagnosen att det inte fanns något hopp för henne. Ester satt med sitt döende barn i knäet. Den lilla var till synes livlös. Då upptäckte Ester en svag skär rodnad på sitt barns kinder. Doktorn kallades till återbesök och då han undersökt Herta sade han: "krisen är över så nu kommer hon att klara sig." "Dina böner har givit henne nytt liv, men tänk om hon kommer att ge dig stora bekymmer som vuxen" sade svärmor.

Carl hade från en ångbåt nåtts av en flaskpost med underrättelsen om flickans

sjukdom och grät som ett barn när han gick iland på lotsplatsen.

Den lilla flickan tillfogade aldrig sin mor några bekymmer, tvärtom blev hon under sin uppväxttid ett stöd för modern och sina yngre syskon i svåra situationer.

### *Gud hörde bönen*

Det var en stormig och regnig lördagskväll i oktober. Ester satt och sydde småbarnskläder. Hon väntade snart sitt tredje barn. Gång på gång lyssnade hon efter något ljud nerifrån bryggan. Det knackade på dörren. Det var fyrmästaren som sade: "Du Ester, vänta inte Carl hem ikväll, han kan inte segla i detta oväder." Ester lade sig ned på knä. Om jag bara visste var han fanns. "Gode Gud, bevara min man, hjälp så ingen olycka händer honom." Efter bönen uppstod en stor frid inom henne och hon kände att Gud var nära. "Bedjen och Eder skall vara givet" sade en röst inom henne. Hon reste sig upp och gick bort till de små sängarna, och såg på sina sovande barn. Hubert som var äldst är ännu ej fyllda tre år och om en månad blir det ett tredje barn. Dom är henne så kära. Stora tårar rullade utför hennes kinder. Vad hon ändå var rik, hon har ju snart tre barn, men tänk om hon skulle mista Carl. Vad skulle det då bli av henne så liten som pensionen var? Då fick du bli lärarinna igen hade fyrmästarens fru sagt. "Men vad tror du det blev av mig som snart har sex barn och aldrig fått lära mig ett yrke. Min mor var så beskaffad att varje öre skulle sättas in på banken. Jag var enda barnet och växte upp i Stockholm. Hon ansåg att jag skulle gifta mig och bli försörjd. Vid nitton års ålder gifte jag mig och flyttade ut på en klippa i havet som var ännu värre än denna platsen," sade fyrmästarens fru.

Ester låg försänt i bön och hon blev

bönhörd. Carl var utsatt för en stor fara men en högre makt ingrep till hans räddning.

Han hade på morgonen rott den två mil långa vägen till Västervik för att göra en del inköp. Höstdagarna var korta. Då han insåg att han inte kunde kryssa den långa vägen hem med den lilla båten och inte orkade ro den i motvind och hög sjö, tog han kontakt med kaptenen på en ångbåt. Ångbåten gick den inre farleden till Rågö, fjorton kilometer från Västervik, med Carls båt på släp. Då de anlände till Rågö var det redan mörkt. Härifrån skulle han försöka att ro hem de återstående åtta kilometerna. När han kom ut ur viken och såg den grova sjön, förstod han att det var omöjligt att ta sig ut till Storkläppen. Han satte därför kurs mot lotsarnas vaktstuga på Städsholmen. För att gå klar de svåra grunden fick han lägga om kursen. Han såg ett ljus som tindrade och förstod att det kom från vaktstugan. Båten var hårt lastad med förmödenheter. Han befann sig plötsligt rakt över grunden. Det lyste vitt av skum när sjön bröt med stor kraft mot grunden. Han trodde att hans sista stund var kommen. När det var som mest kritiskt kom en stor våg som lyfte båten över grundet och innan han hunnit reagera var han på andra sidan av bådan och i smult vatten. Han rodde vidare mot ljuset i vaktstugan. Efter en stund var han framme och slog med årorna mot bryggan. Ljudet hördes av lotsarna som kom ner till bryggan för att se vad som hänt. Den gamle pensionerade lotsen utbrister: "Hur har du kunnat komma förbi kalkgrundet där borta i ett sådant väder som det är ikväll och med en sådan svår sjögång."

När lotsen, som nästa dag hjälpte Carl hem i en större båt förklarade för Ester att det var ett underverk att Carl undgått faran frågade Ester vid vilket

klockslag detta hade ägt rum. Tiden stämde exakt med den tidpunkt då hon i sin ångest låg i bön för sin mans liv.

En månad senare, den femtonde november, fick Ester ännu en flicka, Vera. Den lilla höll på att beröva modern livet. Barnmorskan stod rådlös då barnet var fött. Där fanns ingen läkare att få råd av. Ester låg som död och i förskräckelsen tog barnmorskan en flaska salubrin och höll framför näsan på den sjuka. I sin upprördhet darrade hon och hällde en del av innehållet ner i halsen på den sjuka. Det brände till som eld och Ester återfick medvetandet.

Det hade varit stora problem att hinna få ut all provianten före jul. Risgrynen fanns dock på plats liksom all den större proviant som inköpts säck- eller lådvis. Det såg ändå hopplöst ut för julgröten. Folket från fyren brukade göra en resa till fastlandet i julveckan för att få hem mjölk och julgranar men ingen av männen hade vågat ge sig iväg på grund av dåligt väder och båda fick inte lämna fyren samtidigt.

Det blev julaftons morgon. Solen steg upp som ett rött klot ur havet. Det var fortfarande storm och höga vågor. Ingen kunde lämna fyrplatsen i detta oväder så det blev ingen mjölk till gröten. Gröten fick kokas på russin, risgryn och vatten. Mest ledsamt var att det inte fanns några julgranar för barnen. Vi fick göra som fyrmästarens flicka på Kungsgrundet som tog in sotviskan och smyckade den.

Ester var lycklig över att själv kunna amma sin lilla Vera. Snart nog skulle hon få rågsorpor uppblötta i sockervatten.

Vid middagstid började sjön lägga sig något och vinden mojnade. Om vi ändå hade vågat lämna fyrplatsen hade det kanske varit möjligt att segla, men vi vågade ju inte lämna fyren, för där behövdes tre man vintertid.

Vid tolvtiden skrek en av pojarna: "Ett segel". Mycket riktigt, där syntes en segelbåt. Den höll kursen mot Storkläppen. Fyrmästaren tog fram kikaren och såg att det var två man i båten som rodde. Hur skall de kunna lägga till? Det fanns ingen möjlighet att komma in genom hamnens inlopp för sjön vältrade sig fortfarande mot piren. Kanske kunde de komma in genom kanalen ty vattenståndet var tämligen högt. Till slut kunde de angöra vid bryggan. De var klädda i sydväst och oljekläder. "Vi fick länsa båten då ett par rejäla sjöar slog över oss här ute mellan grunden" sade en av männen. "Det var verkligen en kärlekens tjänst ni har åstadkommit för oss idag" sade Ester då de båda lotssönerna kom in genom dörren.

"Nu skall ni äta frukost med oss. Först får ni doppa i grytan och sedan smaka på löksillen, sillsalladen, inkokt ål och stekt ål. Därefter hoppas jag det smakar med leverpastej, köttbullar, revbensspjäll, fläskkorv och en härlig julost. Att dricka får ni hembryggd svagdricka men julsinkan får ingen smaka idag. Tack vare er kan vi nu koka vitgröt ikväll. Hade ni verkligen tagit hem så många julgranar att ni kunde avstå två till oss här ute. Det var verkligen snällt. Må Gud beskydda er nu på hemvägen så det inte händer någon olycka. Jag förstår hur orolig er mor är därhemma." sade Ester.

Nu stundade det jul även på Storkläppen. Carl läste julevangeliet och Ester sjöng julpalmer. Man hade erhållit post och julhälsningar från släkt och vänner samt julklappar till barnen.

När julaftonskvällen var förbi var julglädjen också över och det var bara granen som påminde om julen.

Lilla Vera kunde inte döpas under hela vintern. Det namn hon skulle få härörde från det rysk-japanska kriget efter

en dam som var maka till en rysk general. Hennes namn var Vera Stössel (Stessel på ryska).

Vera döptes i slutet av april och räcker då fram sin lilla hand för att ta boken från den gamle prosten som tvingades gå några steg bakåt.

Efter dopet då föräldrarna intagit sina platser vid middagsbordet satt den lilla på golvet med en filt under sig och såg glad ut samt åt på ett kex.

### *Kyrkresan*

Det var sista söndagen i juli året 1905. Carl hade lovat sin fru att en gång under sommaren fara till kyrkan om vädret tillät det. Denna morgon låg sjön blank som en spegel, himlen var molnfri och solens strålar värmden redan tidigt på morgonen. "Det är bäst om du tar den lilla båten. Det blir stiltje hela dagen" sade fyrmästaren. Lilla Vera lämnades till fyrmästarens fru för passning, varefter Ester tog de båda större barnen med sig ner till båten och satte dem på durken. Carl tog plats på den främre toften och Ester på den bakre emedan båda skulle hjälpas åt att ro. Då de hade rott så de kommit in i viken möttes de av en svag bris. Carl kunde sätta upp ett segel och årona kunde läggas upp i båten.

Man kom fram till landbacken i god tid före sammanringningen i kyrkan. Denna söndag var missionsmöte och en mängd skärgårdsbor hade infunnit sig. Då gudstjänsten var slut inbjöds folket från fyren på middag hos sin handlare. Efter maten gjordes en del inköp i lanthandeln. Vid fyratiden var de klara och det var dags att starta hemresan. Svarta moln hade seglat upp från sydost och vinden friskade i betydligt. När de lämnat kajen och kom ut på havet fräste sjöarna runt stäven. Barnen låg nerbäddade under

oljekläderna och hade somnat. "Tag roret Ester, jag måste ta ner seglet så vi får segla med endast focken, annars riskerar vi att båten blir vattenfylld" sade Carl.

Den ena vågen större än den andra avlöste varandra och vinden ökade medan regnet öste ner i en häftig åskby.

Här satt Ester med familjen i en liten segelbåt ute på ett av storm upprört hav i sin ångest bedjande till Gud om hjälp för sitt och de andras liv. Nej, en annan gång skulle hon och barnen stanna hemma om det bara gick lyckligt denna gång. Båten måste ösas då vågorna slog över och detta var Esters arbete.

Carl höll stadigt i roret och de passerade en del grund för att äntligen vara framme vid skäret. Vinden var nu nästan ostlig och de hade hela havet emot sig. Skulle de försöka att komma hem eller uppsöka lotsplatsen på Städsholmen för att stanna där över natten? Tänk om vinden gick över till nordost under natten och de då inte kunde komma hem på flera dagar!

Fyrmästaren var ju ensam att sköta fyren och hans fru hade ju sex egna barn samt Esters lilla som var åtta månader att ta hand om.

Ester kände att mjölken i bröstet tryckte på och ansåg att de måste försöka komma hem. De satte därför kursen mot Storkläppen. Sjön var så grov att det inte gick att vända utan det var bara att segla vidare. Båten sjönk djupt ner i vågdalarna för att åter komma upp på vågkammarna. Det blev en fasansfull seglats på liv och död.

Ester satt snyftande i ångest och ropade till Gud om att han skulle hjälpa dem. Upe i vaktstugan på lotsplatsen fanns flera lotsar som hade sett dem och de trodde att Carl hade förlorat förståndet som fortsatte att segla mot fyren i den grova sjön med en så liten båt.

På Storkläppen väntade fyrmästaren med kikaren för ögonen och följde deras äventyrliga färd. Han skrek till sin hustru om vilken idiot han tyckte Carl var som trotsade blåsten och sjön.

Då de slutligen kom fram totalt genomblöta och kunde angöra bryggan, småmyste han över all den post som de tagit med sig.

De sovande, genomblöta barnen bars av männen upp till boningshuset där fyrmästarens fru tog hand om dem. Ester som hade tillräckligt med att ta hand om sig själv, hoppade upp ur båten och sprang in i huset. Där föll hon på knä och tackade Gud för att han så underbart hade räddat dem från en till synes säker död. I flera timmar hade de sett döden i vitögat Hon lovade sig själv att det skulle ta lång tid innan hon på nytt lämnade fyren.

### ***Besvärliga förhållanden***

En vinterdag i januari insjuknade de två minsta barnen, en från vardera familjen, i barnkolerera. Esters största flicka Herta hade haft denna sjukdom då hon var fem månader och familjen hade varit på semester i Norrköping. De hade då haft möjlighet att besöka en läkare.

Ester hade i samband därmed lärt sig hur de sjuka skulle tas om hand. Men här ute på klippan kunde de inte få någon gräddblandning eller mjölksocker som köptes på apoteket.

Hur skulle de kunna få hem någon mjölk då korna på lotsplatsen var i sin? Enda möjligheten var naturligtvis att försöka ta sig in till fastlandet. Det gick ju bra den sträckan som det var öppet vatten. När man kom fram där isen började fick båten dras upp härpå. Männen fick binda rep om sina liv och med ispikar i händerna begav de sig ut

på isen. Det fanns gott om råkar då de gick fram på isen så de måste hela tiden vara mycket vaksamma. Strax innan de nådde land gick fyrmästaren ner sig i en vak, men med hjälp av Carl som tog ett kraftigt tag om repet och drog allt vad han kunde samt fyrmästarens ispikar kunde han komma upp på isen igen. Därefter fick Carl hjälpa kamraten att få av sig strumporna och kalsongerna m.m. Sedan gällde det att snabbt komma iland och av någon få låna kläder.

De små flickorna blev allt sjukare. De tålde inte gräddblandningen. Det var bara tunt silad blåbärssoppa som de fick behålla. Medicinen, Tillmans droppar, som inköpts på apoteket gjorde att de så småningom tillfrisknade.

Dagarna gick och äntligen tog vintern slut.

Det var pingstaften år 1907. Alla människorna som bodde på fyren hade satt sig ner på gårdsplanen för att ha en skön stund. Det var en enastående vacker dag på den kala klippan ute i havet. Man skulle kunna säga: "Gode Gud vad ditt hav är vackert och vad din värld är skön." Men det vackra vädret kan snabbt förändras till busväder.

På pingstdagens morgon stävade båten från Stockholm förbi med passage-rare som plågades av svår sjösjuka. Båten rullade kraftigt och vattnet forsade över däcket.

På annandagen var vädret lika dåligt och på natten åskade det. Ester vaknade av den första knallen. Hon blev ängslig och hoppades att blixterna skulle slå ner i havet.

En morgon då fyren hade släckts tog fyrmästaren sin äldste gosse med i båten i stället för Carl som fick bli hemma. Han skulle segla och hämta mjölken och samtidigt ta med sig barnmorskan ut till klippan. Ester hade sagt att det var för

tidigt att hämta henne men männen erinrade henne om förra förlösningen då hon var nära att få sätta livet till. Sommarvädret var inget att lita på därför var det säkrast att hämta henne då vädret var lugnt.

Samma dag, men senare på kvällen nedkom Ester med sin tredje flicka. Hon föddes den tjugoförsta maj 1907 och skulle senare döpas till Maud. "Vad Gud är god. Tänk om den lilla hade fötts i helgen då det var så dåligt väder. Man kan ändå se att en högre makt hjälper oss här ute i vår avskildhet från den övriga världen."

På eftersommaren insjuknade fyrmästarens fru i gallsten. Hennes man var vid detta tillfälle på fastlandet. Anfallen blev så svåra att Carl och Ester trodde att hon skulle förlora förståndet. Då Carl gav henne morfin fattade hon tag i flaskan för att få en större dos. Den brännheta gröten som lades på hennes mage märkte hon inte för de våldsamma plågorna.

Äntligen kunde hennes man återvända till Storkläppen men med fara för sitt eget liv då stormen rasade. Carl hade hissat en nödflagg som betydde att det fanns en svårt sjuk som omgående behövde hjälp. Lotsarna hade observerat deras belägenhet och informerat fyrmästaren. Nästa dag forslades den sjuka till lasarettet i Västervik, en transportsträcka på två mil.

Då den sjuka opererats och svävade mellan liv och död, behövde hennes man ofta och skyndsamt kunna komma till Västervik. Därför inhyrdes en liten ångbåt. Det krävdes dock två personer för att manövrera den varför Carl alltid behövde följa med.

Ester lämnades därför ofta ensam med barnen och med fyren. Redan innan fyren hade släckts på morgonen lämnade männen klippan och Ester fick

ta över deras arbete med fyren. Det var inte så svårt. Problem blev det en dag då hon insåg att det var omöjligt för dem att hinna hem innan fyren skulle tändas. En reservlampa fanns klar att användas och hon visste den exakta tiden när den skulle startas. Uppkommen i fyrtornet öppnade hon försiktigt instrumentet och ställde in lampan, tände och kopplade till. En sekund senare kastade fyren sina strålar ut över havet. I samma ögonblick såg hon en liten båt som hade kurs mot fyren och en stund senare var Carl och fyrmästaren hemma igen.

Hon hade känt det stora ansvar som vilat på henne medan männen varit borta. På hemvägen hade de fått problem med motorn. Den hade stannat och båten hade börjat driva samt var nära att spolats upp på flera grund. Det var inte långt ifrån att det hänt en olycka.

Många gånger hade de två männen fått trotsa vågor och vind för att hinna hem innan fyren skulle tändas då de varit för att hämta post och mjölk.

En gång överraskades de av en snöstorm utanför hamninloppet. Med risk för sitt liv hoppade Carl i havet för att simmande ta sig till bryggan med fånglinan om livet för att på detta sätt kunna dirigera båten in i hamnen.

Det iskalla vattnet kom senare att påverka hans hälsa genom en kronisk hosta som han ådrog sig.

Den kommande vintern var Ester ensam kvinna på fyren. Hennes grannfru låg flera månader på sjukhuset och därefter undervisade hon i skolhushåll i staden.

Julen nalkades. Det var några dagar före julafton då Carl en morgon kom ner från fyren och kallade på sin hustru. En båt fylld av män stävade mot klippan. En skuta hade förlit ut på havet under natten. Vid ettiden hade männen siktat

fyren. De hade lyckats komma i livbåten och med en halv åra hade de rott och öst båten från vatten med ett par stövlar. Skulle de förolyckas? Omkring fyrplatsen gick hög sjö och vågorna bröts mot klippan. Folket på fyrplatsen gestikulerade och männen i båten förstod att det ej gick att angöra klippan. De måste fortsätta att ro förbi och sätta kursen mot en obobodd ö. Så småningom upptäckte de det fiskläge som låg innanför fjärden. Förfrusna nådde de äntligen hamn. Inne-vånarna där tog hand om dem på bästa sätt. Ett par av dem fick transporteras till sjukhuset medan några efter att ha vilat upp sig kunde resa hem för att fira jul.

I sin ångest över de skeppsbrutna hade Ester när hon rusade ut glömt bort sin lilla flicka som satt på köksbordet. När hon återvände in i huset satt emellertid den lilla lugnt kvar där hon lämnats. Barnen hade verkligen skyddsänglar.

När våren kom längtade Ester sig nästan sjuk efter blommor och annan grönska. Skulle hon försöka att anlägga en liten trädgård? Varje morgon under våren medan hennes barn fortfarande sov, bar hon upp stenar, ett visst antal varje dag. Med dessa anlade Carl en mur som skulle skydda trädgårdslandet mot vind och vatten. Bakom muren placerade Ester tång, torv och gödsel och överst ett tunt lager matjord som hon hämtat i spänner från fastlandet. Här planterade hon sedan krusbärsbuskar, vinbär och ett äppleträd. Växterna fick dock en mycket kort livslängd då följande vinter mullvadar åt upp samtliga växters rötter. Därefter planterade hon endast rabarber, sockerärter, dill, persilja och blomsterlökar.

### *En underbar räddning*

All proviant och drivmedel till fyren måste fraktas ut till klippan tidigt på

hösten. Båten med förnödenheter hade kommit och förtöjts vid bryggan där en kran fanns fastsatt i berget. Männen från båten hade gått in i huset för att dricka en kopp kaffe innan de skulle lossa lasten. Hela barnflocken hade sprungit ner till bryggan och hoppat i båten. Den lilla fyraåriga Vera tappar balansen då hon springer på vedtravarna och gör en kul-lerbytta ner i den djupa hamnen. Den blott sjuårige Gustav har förstånd och sinnesnävaro nog att gripa tag i den röda kjolfliken som syntes ovanför vattenytan. Vid barnens högljudda skrik kom fyrmästaren ut ur huset och skyndade ner till bryggan samt fick tag i Vera och lyfte henne ur vattnet. Kajsa klättrade snabbt upp från båten och rusade in till Ester i köket ropande: "Tant Ester kunde lätt haft en död Vera nu." Då Ester rusade ut på gården kom fyrmästaren och bar på det våta byltet. Det kolsvarta håret hängde i stripor kring ansiktet. Ester ropade: "Lever hon?" Efter några minuter återfår den lilla medvetandet.

Kajsa var en mycket vaksam flicka. Allt som rörde sig utanför klippan upptäckte hon och varskodde de övriga.

En middag kom hon in till Ester i köket och ropade: "Nu kunde tant haft farbror Carl och Hubert döda."

Carl hade tagit åttaårige Hubert med sig ut i båten för att sätta en ålhomma. Sjön gick hög och dyningarna efter den senaste stormen ville aldrig upphöra. Hubert var inte tillräckligt stark för att hålla båten mot sjöarna. Carl stod i aktern på båten och höll på att sänka ner homman. Han hade ytterligare arbete med detta och de stora stenarna tyngde ned den lilla båten. En stor våg sköljde över båten som vattenfylldes och började sjunka. Carl hade bara en tanke i huvudet och det var att få tag i sin son som ännu inte var så god simmare. Han

tog tag i Hubert och simmade mot skäret funderande på hur de skulle kunna komma upp på de av vågorna glattsli-pade klipporna. Deras räddning blev en stor våg som kastade dem upp på skäret. Hojtande och viftande försökte de ge sig tillkänna. Kajsa hade upptäckt dem och varskodde sin far.

Då fyrmästaren och hans båda pojkar kom fram till olycksplatsen möttes de av en hemsk syn. Båtens tofter och åror samt Carls och Huberts mössor flöt på vattnet, men av båten syntes ej något då den sjunkit. De måste försöka att ro så de kom in på läsidan av skäret och därifrån kasta en lina till de nödställda som de skulle binda om livet för att sedan halas in till båten och på så sätt bli bärgade.

Ester stod i ångest vid fyren och såg på hur de blev räddade, hennes man Carl och son Hubert. Hon ansåg att räddningen blev så lyckad tack vare en nådig Gud.

### *Ett sjukdomstillbud av många*

Stora förändringar hade ägt rum på Storkläppen. Fyrmästaren hade blivit förflyttad till en bättre fyr på Gotland och Carl hade därigenom blivit befordrad till fyrmästare. Ester var jublande glad över detta då hon fick en större lägenhet. Det var så roligt att få flytta in i denna.

Det dröjde dock några månader innan den nya fyrvaktaren kunde tillträda sin plats och under tiden tjänstgjorde en yngling som fyrbiträde på Storkläppen.

Ester var åter ensam kvinna på klippan men hon fann sig väl tillrätta. Hon hade fullt med arbete på dagarna och ibland fick hon vakta fyren vissa timmar på nätterna då Carl var trött efter resor till fastlandet.

Det var en novemberkväll då Ester

hade förkylt sig efter att ha tvättat på dagen och därefter legat nere vid hamnen och sköljt kläder. Kvällen var mörk och det stormade. Hon blev mycket sjuk och fick smärtsamma magplågor. Vad skulle de ta sig till? De var till en början villrådiga för om två månader väntade hon sitt femte barn. Det var full vinter och de befann sig på en klippa ute i havet. Var det sådana magplågor att barnet redan skulle komma? Det fanns ingen möjlighet att få kontakt med någon läkare eller barnmorska och inte heller en enda människa att få råd eller hjälp av. Det fanns ingen telefon och hade varit en säker död att bege sig ut på sjön i en liten båt i mörker och svår sjögång där vågkammarna skummade vita. Carl var alldeles förtvivlad inom sig över hur utgången skulle bli av denna häftiga kramp som drabbat henne så hastigt. Han tog fram läkarboken och apotekslådan. Men ingetdera var till någon hjälp om det var barnet som var på väg.

"Gud hjälper oss nog" sade Ester. Hon hade vanan inne att söka Guds hjälp. Många gånger tidigare hade hon fått svar på sina böner. "Allt vad i bedjen i bönen troende, det skolen i få" viskade en röst inom henne.

Carl hade slagit upp locket på medicinkistan och synade de olika flaskorna. Han fick syn på en förseglad flaska med etiketten "Prinsens droppar." Den hade stått där orörd i många år. Därefter tog han fram läkarboken och läste att Prinsens droppar kunde användas med varsamhet vid svåra magplågor. Han öppnade flaskan och funderade över om han vågade ge sin hustru av medicinen. De båda kom till sist överens om att pröva om det kunde hjälpa.

Plågorna avtog senare på kvällen och hon kunde somna. När hon vaknar nästa morgon kände hon sig mycket bättre.



*Barn på Storkläppen. Från vänster: Carin Hagström, Hertha, Vera, Hubert Laudon, Gustav, Signe, Lois Hagström. Bilden är tagen 1907.*

Hågkomsten av den fruktansvärda dagen förblev som ett spöke för de tre vuxna personerna som befann sig på Storkläppen. De hade dock lärt sig att inte tappa modet utan istället försöka hålla huvudet kallt i svåra situationer.

Strax före julen kom en ny fyrvaktare ut till Storkläppen. Den julen förflöt som de föregående med havet som brusade och vinden som susade runt husknuten. Inne i den trivsamma stugan dansade och sjöng en glad barnaskara runt julgranen på julaftonskvällen.

Där inne var det varmt och skönt och fönsterluckorna hade stängts till för att skydda fönstren mot blåst och havsvatten. På juldagsmorgonen tog Ester fram grammofonen och tonerna från julpsalmen "Var hälsad sköna morgonstund" tonade emot dem.

De små barnen trodde att ingenstans kunde man fira en så underbar jul som på Storkläppen. Det kanske också var

de lyckligaste jularna för Ester och Carl då de hade alla barnen omkring sig och ingen ännu var tillräckligt gammal för att lämna föräldrahemmet.

Den fjortonde februari 1911 föddes åter en flicka som fick namnet Eva.

### ***Nyårsstormen***

Det stormiga året 1913 närmade sig slutet. Under hela julveckan hade det stormat och havet hade sköljt högt upp på ön så det hade kommit saltvatten i brunnen. Man kunde använda vattnet till att koka potatis och havresoppa men inte till te eller kaffe. I bergsskrevorna låg snö och överskorpan var salt, därför fick man gräva fram frisk snö och smälta när man skulle koka kaffe eller te.

På morgonen den trettonde december hölls en överläggning på Storkläppen om männen skulle våga sig in till lotsplatsen efter mjölk och vatten samt

post. De kvinnliga hade ju tillräcklig kompetens för att sköta fyren om de inte kunde ta sig tillbaka. Vinden hade mojnät men det gick fortfarande hög sjö. Det var ett bevis på att det fortfarande blåste hårt ute på Östersjön. Motorbåten var ju solid och motorn brukade sällan krångla. Det blev en framgångsrik resa och de hade tur som hann komma hem innan kvällen för då började havet att stiga.

På nyårsaftonen hade det stigit så mycket att vattnet nådde över bryggan. Barometern föll hela tiden och var snart nere vid jordbävning. Vad skulle detta innebära? Vinden hade på natten varit nordvästlig men på morgon vände den om till nordlig. Då kunde man förvänta sig att den åter skulle ändra riktning och bli nordostlig. Varje dygn fortsatte det att storma. Skulle aldrig ovädret ta slut?

Den nionde januari var mjölken och färskvattnet förbrukat. Det fanns inte längre någon snö att smälta som kunde användas för den som låg kvar var för salt. Det vatten som fanns i brunnen var så salt att havresoppan var vidrig att äta för barnen. Det fanns dock gott om mat men köttet och fisken var ju nersaltade. Fläsket behövde ju urvattnas för att kunna tillagas. Men man hade ytterligare bekymmer denna månad.

På morgonen den tionde hade motorbåten börjat att driva i hamnen. Skäret på andra sidan av piren stod helt under vatten och således fanns det ingen hamn längre. Båten drev och drev. Skulle den driva ut till sjöss eller kastas upp på klippan? Det kom en mycket kraftig våg in genom inloppet till hamnen som vräkte den tunga motorbåten upp i ett stenröse på klippan. Alla Storkläppens innevånare stod maktlösa på trappan till huset och såg på förstörelsen. Då utbrister den lilla treåringen gråtande: "Nu kan vi aldrig mera fara in till skogen". Men en annan

liten parvel säger för att trösta henne: "Du kan få segla med mig i min mössa."

Snart fick man större bekymmer än det med motorbåten. Stormen tilltog och blev kraftigare och häftigare under dagen. Då fyrvaktaren på eftermiddagen kom ner från tornet efter att ha tänt fyren rapporterade han att svinhuset hade spolats bort av havet. Hela fyrtornet stod och gungade av vinden. Skulle det klara påfrestningarna och hur skulle boningshuset kunna motstå den belastning det utsattes för av havet och vinden på den plats där det var placerat. Fyrtornet och huset hade en gång tidigare i november år 1890 utsatts för stor förödelse. Det höga vattnet i förening med de väldiga sjöarna åstadkom att hus spolades bort från sina grunder och hade välts omkull.

Med tankarna på vad som hänt en gång tidigare medförde detta att varje svår storm satte skräck i Storkläppens innevånare. Det knakade och brakade i husets fogar. Luckorna för fönstren var stängda. De var överisade av allt saltvatten som stänkt över huset. Det eldades hela dygnet i järnspisarna men i kakelugnarna vågade man inte elda.

Då Ester på kvällen satt inne på Carls kontor hörde hon bakom sig ett enormt brak. Hon reste sig upp och såg att vid kakelugnen hade hela tapeten blivit uppfläkt och en djup spricka hade uppkommit i muren. I källaren inunder hade bakugnen i bagarstugan rasat ihop.

Nästa morgon fann de motorbåten sönderslagen. Endast en del av stäven låg kvar i en bergskreva. Motorn var hade den blivit av? Ett halvår senare hittades den på mycket djupt vatten ett stycke utanför hamnen men det blev ändå möjligt att bärga den.

I mitten av januari hade stormarna rasat färdigt men innevånarna på Storkläppen var likväl innestängda. Småbå-

tarna låg oåtkomliga vid kranen Den stora motorbåten var sönderslagen. Isen låg och drev mellan klippan och fastlandet och även för lotsarna på Städsholmen var det omöjligt att ta sig ut till fyrplatsen. De hade med sina kikare kunnat följa händelseförloppet under de dagar stormen rasade som värst därute på den ödsliga klippan.

Då Ester senare rapporterade om stormen till en ortstidning framförde hon följande: "Medan vi arma människor tiggde en barmhärtig Gud om skydd för våra liv då vi hotades att helt spolats bort av de rasande vågorna hade kanske stadsborna knappast vågat gå ut på gatorna och än mindre ägnat en tanke åt de människor som halva sitt liv fått sitta på en öde klippa i havet till gagn för sjöfarten". Dom fick dessutom avstå från nöjen samt kontakten med släkt och vänner. Dessutom försaka den mat och dryck som stadsborna ansåg som en nödvändighet för att leva samt därtill inte ha tillgång till läkare eller barnmorska om något skulle hända då de är förhindrade att lämna klippan. Det fanns vid denna tid inga telefoner eller radio ute på fyrplatserna.

Lönen för att utföra detta arbete var inte så stor och därför var det svårt att leva på inkomsten. Männen fick genom att fiska och jaga förbättra ekonomin och det blev dessutom ett komplement till den salta kosten. Barnens skor fick de halvsula och klacka.

Vad var anledningen till att någon valde ett dylikt yrke? Sjömansyrket lekte ofta många ynglingars håg och man ansåg att kranens kaka var liten men säker.

Men hur kunde en ung flicka som hade en bra plats som lärarinna med en säker inkomst försaka detta och offra sin ungdom och det sociala livet? Frågan kan endast besvaras med ett ord "kärlek".

Efter den omtalade stormen kom så småningom befrielsens timma för Storkläppens innevånare. En förmiddag i januari blev en båt synlig från fyren. Den kom från lotsplatsen och hade stora svårigheter med att ta sig fram i isen. Efter några timmars färd med fara för sina liv nådde männen klippan. Ester och hennes grannfru grät av glädje. För att få fulltalig besättning hade två modiga lotsdöttrar följt med på den vålliga färden. De hade med sig en säck full med post samt mjölk och friskt vatten.

Under lång tid framöver fick folket på fyren frakta hem vatten då den brunn som fanns på klippan inte kunde pumpas läns förrän det blev töväder.

Skräcken efter den sista stormen fanns kvar inom Ester och grannfrun under lång tid.

De ville skriva till Kungs och be om förflyttning till en bättre fyrplats men Carl förbjöd dem att göra detta. Hur som helst skrev Ester till den gode generaldirektören och berättade vad de hade gått igenom och bad om förflyttning. Hon informerade om hur många år de varit stationerade på Storkläppen och hur svårt det hade varit med barnens skolgång. Han besvarade vänligt hennes brev och lovade att återkomma till hennes förfrågan då tillfälle gavs och tillade "Behåll Er tro på Gud, det övervinner ofta svårigheterna i livet".

Carl visste inte om att hon hade skrivit och då de fick svar på brevet var det han som hämtade posten. Ester hade blivit alldeles blek i ansiktet när Carl hade läst brevet för henne då de satt i båten och var på väg hem. Hon förstod på hans min att brevet innehöll goda nyheter.

Hennes hjärta slog några extra slag då Carl barskt frågade: "Vad betyder detta". Då generaldirektören senare på som-

maren besökte klippan sade han efter att en stund ha samtalat med Carl: "Sök den och den platsen då och då". Lotskaptenen som var med replikerade: "Jag kommer att tillstyrka ansökan."

### **Skolresan**

Ännu en vinter fick Ester och Carl tillbringa på Storkläppen. Den var inte fullt så stormig som den föregående men medförde ändå en hel del besvärigheter.

Fyra av barnen var nu i skolåldern. Ester kunde till viss del själv undervisa dem men hon hade ju också ett hushåll att sköta. De större barnen behövde en bättre undervisning än vad deras mamma kunde ge dem. De blev därför inackorderade turvis hos släktingar i Norrköping. Detta blev dyrbart då Carls lön inte räckte till för att täcka denna kostnad. Lotsverket betalade sextio kronor om året i inackorderingsbidrag för varje barn. Detta var under förutsättning att barnet hölls inneboende på annan ort och gick i skola minst fyra månader under året. För dem som undervisades i hemmet utgick det inte något bidrag. Oaktat att Ester hela vårterminen läst med fyrvaktarens son och tre egna barn fick hon inte någon ersättning då det felades en vecka i fyra månader. Prästen i församlingen hade varit ute på Storkläppen och hållit examen med barnen. Första terminen Hubert studerade i skolan i Norrköping fick de inte något bidrag för honom och dessutom tvingades han vara kvar i staden under jullovet på grund av ishinder i Östersjön som gjorde att han inte kunde resa hem. Sjöfarten var nedlagd under denna tid på året. Nog gjorde det ont i fars och mors hjärta när det blev julafton och sonen saknades vid julbordet. Ester grät och Carl sade: "Spara dina tårar tills du bättre behöver dem. Den tid kom-

mer nog när du får gråta då han tagit anställning till sjöss". Men inom Carl sved det nog mest på grund av att de sextio kronor som han så väl hade behövt för sonens inackordering hade nekats honom från högre ort. Ibland händer det att när nöden är som störst är hjälpen som närmast. Samma jul vann nämligen Carl sextio kronor på lotteri. Ester sade: "Underliga äro Herrens vägar". Hon hade lärt sig att även i det jordiska tro på Guds hjälp.

En påsk då sjöfarten hade kommit igång tidigt kunde den äldsta flickan Herta som var elva år resa hem och hälsa på. Då barnen på kvällen gått till sängs hörde deras mor hur Hubert och Herta som båda varit inackorderade låg och samtalade om skillnaden mellan att vara hemma och borta. Hubert sade: "Ja, om det så bara är en snörstump är den mig kär för den är hemifrån". Då Herta skulle resa tillbaka till skolan igen sade hon: "Klippan är allt mig kär, fast den är ett gammalt skär".

Då de två mindre barnen Vera och Maud skulle forslas till fastlandet för att gå i skolan blev det mycket besvärligt. Vårterminen började vanligtvis i februari.

En av lotsarna var mycket hjälpsam och hämtade Carl och Ester samt flickorna med en motorbåt på Storkläppen. Folket från fyren saknade ju motorbåt efter stormen 1913. Han befordrade dem över havet fram till iskanten inne i viken. De hade en kälke med sig och på den lastades barnens kläder och väskor. Det skulle ju dröja minst ett par månader innan de kunde komma hem på besök. Så vandrade elvaåriga Vera och sjuåriga Maud samt föräldrarna iland över isen medförande ett par båtshakar. Båten hade bundits fast vid ett träd på en utskjutande udde. Inne i viken var isen delvis uppbruten. Det såg kusligt ut då

Ester och barnen hoppade från det ena isflaket till det andra. Männen försökte att med båtshakarna hålla isflaken så nära intill varandra som möjligt. De var ju vana vid dylika strapatser. Barnen var förtjusta över att få uppleva ett sådant äventyr, men Ester var mycket rädd och tänkte med fasa på återfärden. När de äntligen nådde fram till fastlandet var hon mycket trött och skräm.

Vinterdagarna var korta. Då de avlämnat barnen i skolan och talat med deras lärare och lärarinna samt fått dem inackorderade bjöds de på en god middag hos sin handlare. Därefter inköptes den proviant som de skulle ha med sig hem. Sedan var det tid att vända tillbaka till klippan. Tack vare en hjälpsam vän och kamrat bland lotsarna nådde de hemmet före mörkrets inbrott.

### *I farans stund*

År 1914 utbröt det första världskriget. Ester och Carl hade en vacker söndagskväll rott in till lotsplatsen Städsholmen för att hämta mjölk och post. Kyrkfolket hade nyss kommit hem och hade mycket att berätta. Landsstormen hade blivit inkallad. Det hade levererats gevär i stor mängd till Loftahammar. Kvinnorna kände ångest och männen blev förstämde och fåordiga. Hemliga handlingar hade utskickats till fyrmästaren och lotsförmannen. Vad de innehöll visste inte någon. Handlingarna fick nämligen inte öppnas förrän något land förklarar Sverige krig. Tysta och vemodiga rodde markarna åter hem till Storckläppen. Under färden kände Ester hur kärt hennes hem var därute på klippan och hon utbrast gråtande: "Oh, Carl jag skall aldrig mera klaga på Storckläppen om bara vi slipper kriget".

På många ställen utefter den svenska kus-

ten var fyrarna släckta men Storckläppens fyr lyste klart natt efter natt. Dundet från kanonerna vid den ryska kusten hördes vid många tillfällen. Varje kväll som fyren tändes visste man att det ännu var fred i Sverige. Krigsfartyg, de flesta svenska, hade övningar i farvattnen kring Storckläppen, men ibland kunde man få se en tysk eller rysk båt som var ute på spaning efter fienden.

En eftermiddag på hösten blev ett mystiskt föremål observerat fem kilometer ut i havet. Från husets trappa kunde man i kikare se att det var ett levande föremål. Var det en människa eller säl? Carl hämtade bössorna och kommenderade fyrvaktaren och de båda pojkarne i fjortonårsåldern som ville följa med att hoppa i båten. Alla rodde med full fart mot målet. När de kom fram visade det sig vara en stor älg som vilt simmande satte kurs mot dem. Väl framme kastade han upp frambenen i den lilla båten. Vi är förlorade tänkte de båda männen. De höjde sina gevär och med två skott träffades det stora djuret som rullade runt i vattnet. Älgen hade troligen blivit skräm vid någon jakt och sprungit ner till kusten och simmat till havs. När fyrens folk kom fram till den var älgen mycket trött och hade säkerligen snart drunknat. En lina kastades runt hornen och därefter bogserades djuret in till Storckläppen.

Det hade varit en säker död för alla fyra om inte skotten hade träffat i rätt ögonblick. Med kikare hade de båda ängsliga fruarna från husets trappa följt hela händelsen bedjande Gud om hjälp och skydd för de sina.

Nu fick de båda familjerna både stek och köttbullar som omväxling till den enformiga kosten och det som inte åts upp de närmaste dagarna saltades ner i tunnor. Älgens horn togs till vara och blev för

Hubert ett kärt minne från ett av sin barndoms äventyrliga färder.

### *Sista hösten på Storklappen*

Om hösten och våren var det jakttider ute i skärgården. Då sträckte fåglarna och det var skärgårdsbornas förhoppning att få så många dynor med fjäder som möjligt. Man såg också fram emot att få en god stek till middag av ejder, al, and, svärta eller någon annan sjöfågel. Under vintern då förbindelser med land var otänkbart för att inköpa köttvaror kunde man istället av fågelns kött tillaga både biff och köttbullar. De unga pojkarna fick tidigt följa med far ut på jakt med vettarna. En koja byggdes hastigt upp med hjälp av ett par åror och några täcken. Så placerades lockfåglarna i vattnet alldeles vid kanten av klippan där kojan hade byggts. Jägaren tog plats i kojan och när en fågelflock fick syn på vettarna landade de på vattnet vid dem i förmodan att där fanns mat och vila. Skytten lade an och fick sitt byte. Som fjortonåring var Hubert mycket duktig på att skjuta fåglar. Han fick alltid lov att använda sin fars bössa. Dessa minnen från barndomen kunde han aldrig glömma och när hans far var död skrev han ett brev hem ifrån Amerika där han uttryckte en önskan om att det enda han ville ärva efter fadern var dennes bössa. Han skrev vidare och bad sin mor att ta vara på bössan åt honom för att om han fick leva ville han komma hem och återse Storklappen samt sitta på de gamla kära kobbarna och skjuta fågel.

En morgon då Hubert satt ute på Svarta Bådan såg han ett segel komma ut från fyrplatsen. Han reste sig och vinkade. Mor Ester satt på toften och vinkade tillbaka. Carl satt vid rodret och höll med andra handen i skotet till focken.

Vinden friskade i och de seglade förbi. Den synen av Hubert sittande på vakt med bössan fastnade på Esters näthinna resten av livet.

Båten styrde mot Städsholmen. När de var framme möttes de av en lots som kom ner till bryggan. Han sade att ångbåten var på ingående och det var bäst om de bordade den i mjölksundet. Ester steg ner i motorbåten för ifrån denna båt var det lättare att gå ombord på ångbåten. "I dag är det ingen sjögång så allt kommer nog att gå bra och om en timma är du i Västervik" sade Carl till Ester. Motorbåten startade och lade efter en stunds färd till vid ångbåten som Ester gick ombord på varefter resan fortsatte. Ester stod på däck och vinkade åt Carl och lotsen. Hon såg åter bort mot Svarta Bådan. Där satt hennes förstfödde käre gosse med geväret beredd att skjuta fågel.

Han skulle snart lämna hemmet och ge sig ut i livet. Han fick inte bli sjöman, det ville hon absolut inte.

Ester hade fått nog av sjön efter de femton år som hon bott på Storklappen. Så försvann fyren och boningshusen när båten girade. Hon hade ju flera barn hemma och några som gick i skolan. Skulle hon över huvud taget komma hem till dem igen?

Ester väntade nu sitt sjätte barn om några dagar. Hon hade insikt om hur kritiskt allt var i samband med senaste födseln. Aldrig mer kommer jag ut hit till klippan hade barnmorskan sagt. Nästa gång får du resa till Västervik där det finns läkarvård att få. Under åtta dagar gick Ester i staden och väntade på det som hon hoppades skulle bli en pojke. Nils föddes den åttonde oktober 1915. Mamman var så klen efter förlossningen att en sköterska fick vaka vid hennes säng den första natten. Ester hörde barnskrik och undrade om det var hennes gosse

som grät. "Nej, en annan liten ligger också i skötrummet" sade syster. "Byt för all del inte bort min gosse" sade Ester. "Det kan vi inte för det andra är en liten flicka som också föddes här på lasarettet" sade sköterskan.

Carl hade kommit in till staden på eftermiddagen samma dag. Under den två mil långa färden hade han fått ösa båten från vatten otaliga gånger. Det var en hyrd gammal motorbåt som han kom med. Skulle han komma fram till Västerвик och få träffa sin hustru? Slutligen nådde han hamnen men då var båten på väg att sjunka. Några män hjälpte honom med att dra båten upp på land. Han gick till lasarettet och talade med sin fru och tittade på sin son. Därefter gick han till en läkare för att bli undersökt och få ett friskintyg. Allt sedan den gången då han hoppade i sjön mitt under vintern hade han besvärats av hosta och ofta hade han kommit hem genomvåt efter svåra resor till fastlandet för att transportera hem mjölk och post under kalla vinterdagar. Läkaren undersökte honom och ansåg att han hade stora besvär med lungorna och att det därför var angeläget att Carl ansökte om att bli förflyttad till en fyr som var stationerad på fastlandet.

Efter läkarbesöket gick han till en maskinverkstad för att få ett intyg på att han var kunnig i att kunna sköta maskiner.

Nästa dag skrev han en ansökan om att få bli förflyttad till en för honom av hälsoskäl bättre plats. Den gode generaldirektören hade ju lovat honom och inte kunde väl någon annan sökande ha bättre meriter än han.

Sedan återvände han till lasarettet där han stannade utanför en dörr varifrån han hörde barnskrik och röster. En sköterska kom förbi och de växlade några ord varefter han varligt öppnade dörren

och sade: "Får pojkens pappa komma in?"

Nästkommande dag önskade Ester bli informerad om vad läkaren hade sagt, men Carl svarade hela tiden undvikande. Hon anade därför oråd och innan han gick därifrån tvingade hon honom att berättat sanningen. Då läkaren senare på dagen gick rondens sade han: "Det står inte så bra till med Er man utan han måste förflyttas dit där luften är mildare." Därefter tog han gossen i sin linda och höll upp honom mot fönstret samt sade: "Du är en liten grodunge."

Då läkaren gått ut ur rummet började Ester att gråta. Carl hade förbjudit henne att berätta för någon hur läkarens intyg utfallit. Ensam skulle hon nu bära denna tunga börda. När hon tog farväl av läkaren och tackade för sig och barnet sade han: "Välkommen hit igen nästa gång."

Detta ingav ett visst hopp, det var nog inte så farligt med Carl då läkaren hade sagt så. Efter lasarettsvistelsen bodde Ester kvar i staden en vecka. Sedan måste hon resa hem till de sina.

En vacker höstmorgon begav sig Carl till staden för att hämta hem sin familj. Han hade sällskap med Hubert som fått löfte om att få en kostym. Då Ester fick se Hubert i den nya kostymen yttrade hon skrattande "En sån liten herreman." Som en liten sådan stod Hubert i dörren. Han hade fått sina första långbyxor och nu var han fjorton år.

Hubert tittade bort mot barnsängens. Ester sade: "Skall du inte gå fram och titta på din lillebror." Han gick varligt fram över golvet och då modern lyfte på filten sade han: "Den får jag ingen nytta av." Han menade att ålderskillnaden mellan bröderna var för stor för att de skulle få någon glädje av varandra.

Efter några år i Amerika skrev Hubert

hem till sin mor: "Kommer mor ihåg vad jag sade när lillebror blivit född. Tiderna förändras och idag kan jag ha nytta av honom om han kommer hit." Hubert var vid detta tillfälle chef för ett företag i New York.

Men hans lillebror Nils hade valt att gå till sjöss.

En söndagsmorgon då det fartyg som Nils var anställd på låg vid kaj i New York kom det en herre som gick ombord och där på däck mötte han kocken. Denne utropade: "Vad tusan har du varit i land och köpt dig en ny hatt!" Kocken trodde att det var Nils, men nere i skansen låg det en liten jungman och sov utan att ha en aning om vilket kärt främmande som väntade honom. Det blev ett oförglömligt möte mellan de båda bröderna. Hubert bjöd ut Nils och de umgicks hela dagen för att senare på kvällen ta avsked från varandra då båten skulle avgå nästa dag. Detta blev deras sista möte och de skulle aldrig mera träffas.

### *Uppbrottet*

Då Nils var fem veckor gammal kom det ett telegram till fyrmästaren. Det blev liggande kvar på lotsplatsen från fredag till måndag. Det rasade full storm och höga bränningar runt fyrplatsen gjorde att ingen båt hade möjlighet att komma varken ut eller in. Telefon fanns inte på någondera av platserna. Slutligen möjade vinden och vågorna avtog i storlek. Det var sent på året i mitten av november så väderleken kunde vara mycket varierande.

Då folket från fyren seglat till lotsplatsen för att hämta hem posten och mjölk sade losförmannen: "Här finns ett telegram till dig Carl." Nu eller aldrig tänker Carl och tog med darrande hand emot telegrammet och öppnade det.

Han läser: Gratulerar till förflyttningen som fyrmästare på fyren som finns på ön Hven i Öresund. Generaldirektören.

"Det hade vi aldrig trott skulle hända" sade lotsarna.

Telegrammet föranledde stort jubel inom familjen hemma på Storklappen. Tänk att få känna fast mark under fötterna. Att varje morgon kunna sända iväg barnen till skolan och få hem dem på kvällen. Att varje dag kunna gå och köpa mjölk. Att varje dag kunna komma i kontakt med andra människor än de som bodde på fyren. Detta var underbara tankar för Ester.

På en vecka var allt packat och det var dags att bryta upp. Grisen hade slaktats och blivit nersaltad och alla flyttbestyren gick så lätt att klara av för man skulle i framtiden slippa isoleringen på en klippa i havet.

Resan till den nya bostadsorten tog en hel vecka.

Först fick man använda motorbåten och transportera hela bohaget in till lotsplatsen i Städsholmen. Här fick Ester och barnen stanna under tre dagar under tiden som Carl följde med den skuta till Västervik som transporterade allt lösöret från lotsplatsen. I Västervik lagrades alla deras tillhörigheter i ett skjul på kajen. Där blev de stående tillsammans med hundratals andra kolli beroende på att ångbåten redan var så hårt lastad att den inte kunde ta med mera stycke gods. Godset fick senare transporteras på järnväg till Landskrona. Därefter med båt till Hven och den sista vägsträckan med hästskjuts. Hela bohaget kom fram utan att ha blivit skadat. Det var bara en stor spegel som hade blivit inpackad mellan två fjäderdynor som hade gått i sönder. Men att en skyddande hand hade hållits över alla de matvaror som ingick i transporten var Ester och Carl eniga om.



*Västra fyren på Hven.*

Det var nämligen en tid då det begicks stölder i stor omfattning såväl i städerna som på landsbygden.

Den dag då Carl hade levererat deras tillhörigheter på kajen i Västervik for han tillbaka med skutan till lotsplatsen på Städsholmen. Här gick Ester med barnen omkring till de olika stugorna för att avsked.

Det var deras femtonåriga bröllopsdag och tänk att de i hela femton år hade bott därute på klippan i havet. Hur många dagar av glädje hade de ändå upplevt därute, smekmånaden inte att förglömma. Men det var även många ångestfyllda dagar som de hade genomgått med ett otal av äventyr på Östersjön. Fem av barnen hade kommit till världen därute. Ester blev så sentimental när hon tänkte tillbaka att det stockade sig i halsen på henne samt tårarna grumlade hennes syn. Denna trofasta skärgårdsbefolkning som så gästvänligt hade tagit emot dem

och härbärgerat dem, tidvis flera dygn, då de med anledning av storm ej kunnat ta sig hem till Storkläppen efter besök på fastlandet. De hade undfågnats med mat och värme från dessa människor.

Då hela familjen gått ombord på ångbåten satte den kurs mot Norrköping. Det var en lång båtresa om åtta timmar till den stad där Carls släktingar hade sina hem. Det var här deras äldsta flicka Herta var inackorderad för att gå i skola.

Kaptenen på båten gratulerade Carl till den nya platsen och önskade honom lycka till i fortsättningen. Till Ester sade han: "Var så god och tag salongen och två hytter i anspråk. Vi medför inga passagerare för när det är vinterväder reser inte folk med båt vid denna årstiden."

Efter att ha tillbringat två dygn i Norrköping fortsatte resan med järnväg. Under den fem timmar långa färden skulle de byta tåg två gånger. På stationen kom Carl i täten med lillebror Nils



*Fyrplatsen Hven*

på armen. Därefter kom storebror Hubert och bar på en fikus samt i en korg katten Amademus. Sist kom Ester med flickorna Herta, Vera, Maud och Eva.

I Billesholms gruva skedde det sista tågbytet och innan tåget avgick från stationen fick de sällskap i kupén av ett flertal landstormsmän. De bröt på danska då de talade. Vilken vacker dialekt tänkte Ester. Hon förhörde sig bland de övriga resenärerna om de kände till något om den ort som skulle bli deras hemvist.

Klockan tio på kvällen ångade loket med vagnar in på stationen i Landskrona. Detta var för de åtta resenärerna en helt främmande stad. Natten tillbringade de på järnvägshotellet. På morgonen då lillebror hade vaknat tog mor hand om honom då han måste skötas om blott sju veckor gammal. Det var så kallt i rummet att hon inte vågade tvätta honom utan endast byta så han fick torra kläder på sig. Morgonmålet serverades på rummet för hela familjen.

Carl gick därefter ner till receptionen och ringde ut till fyren för att få information om vilken båt de skulle åka med för att nå resans mål.

En bil transporterade dem till hamnen. Det ösregnade och hela kajen be-

stod av en otäck lervälling. Ester gick ombord med barnen och de fick ta plats i en mörk kajuta. Då fartyget lagt ut från kajen och kom ut i Öresund blev Ester sjösjuk. Hon överlät sitt lilla barn till en för henne obekant kvinna och rusade upp på däck. Ett litet äventyr fick det ändå bli på den långa resan. Allt hade ju gått så bra för dem tidigare tänkte hon.

Resan gick mot sitt slut och båten gled in genom hamninloppet i Kyrkbacken och lade till vid bryggan. Där befann sig en hel skara med väderbitna sjömän som hade lagt upp sina skutor för vintern. Skall jag bo här bland alla dessa figurer tänkte Ester och upplevde det som en aning kusligt. Då hördes över mängden en stark stämma: "Finns den nya fyrmästarens fru här! Varmed kan jag stå till tjänst?" Då placerade Ester sin lille son på fyrbiträdets starka armar och han bar honom hela vägen upp till fyrplatsen och lade honom i en säng i fyrmästarbostadens kök. Här doftade det gott av kaffe och bordet stod dukat för att ta emot den nya familjen.

Nästa dag avflyttade den tidigare fyrmästarefamiljen men lämnade tills vidare kvar en säng och några sängkläder.

Under fjorton dagar fick den stora nyinflyttade familjen gå och vänta på att få sina möbler i den nästan tomma lägenheten. Det viktigaste var trots allt att man kommit fram till sitt resmål.

Man anlände till Hven i december 1915.

Ingen av de som bodde i närheten var intresserade av att få någon närmare kontakt med den nyinflyttade familjen på Västra fyren. Man blev en aning undrande över hur sederna kan variera på olika platser.

Det var för familjen en stor missträknings att båten inte hade haft någon plats för transporten av deras möbler. Om allt

hade fungerat som det var planerat hade familjen och bohaget kommit fram samtidigt. Med anledning av förseningen var de utan alla sina tillhörigheter de första fjorton dagarna. Fyra av barnen fick ligga på golvet med ytterkläderna på sig och en filt istället för täcken. Far och mor fick logera i sängen tillsammans med de två minsta. En av flickorna blev sjuk och då föreslog fyrvaktarens fru att hon kunde få ligga hos dem. Om en familj bestod av fem till sex personer fanns det inget utrymme för flera då lägenheterna var små. För att klara det nödvändigaste i hushållet så länge fick man inhandla en del husgeråd.

Mat fanns ju att köpa för de befann sig ju på landbacken.

Alla ägodelar kom sent omsider fram och hemmet kunde iordningställas inför julen.

Julafton skulle naturligtvis fräs enligt samma tradition som ägt rum då de bodde på Storkläppen. Då barnen vaknade på julaftonens morgon var hela hemmet smyckat med julens prydnader.

På juldagen tog Ester barnen med sig och besökte julottan i den gamla kyrkan.

När det blev tjugonedag Knut var barnen bortbjudna på julgransplundring. Detta var en ny upplevelse för de minsta.

Den första vintern på den nya fyrplatsen kändes inte så lång. Det var stor skillnad att bo på Hven mot att sitta isolerad på en liten klippa i havet. Här fanns ju möjligheten att möta människor och tala med dem. Barnen kunde varje dag gå från hemmet till skolan och vara behjälpliga med att hämta mjölk och post. Här på orten kunde man också komma i kontakt med en läkare om någon skulle bli sjuk. Den 16 juli 1923 födde Ester sitt sjunde barn. Det blev en flicka som fick namnet Ulla. Hon fick inte leva så länge utan



*Ester och Carl Laudon med barnen.*

*Från vänster: Hertha, Maud, Vera, Eva och Nils.*

*Bilden är tagen på Hven 1922.*

avled tio månader gammal den 13 maj 1924.

Åren gick och en känsla av tacksamhet fyllde alltid Esters inre beroende på att de blivit förflyttade och att hon på denna ort inte längre kände sig som en fånge utan som en fri människa.

### ***Den sista kampen***

Vi hade kommit fram till året 1928 och hade tillbringat tretton år på Hven. Det hade varit en grå och disig höst med regn och under hela julen var det slask. Det nya året närmade sig och himlen klarade upp. På nyårsdagens morgon var marken frusen. Under dagen började det att snöa och det vita snötäcket breder ut sig över marken. Regndiset har försvunnit och sirenerna från fyren har tystnat. Havet ligger stilla och fyren kastar sina strålar ut över vattnet. Kylan förvärras och det har börjat lägga sig ett istäcke intill stranden. Även Carl har lagt sig till vila efter sin långa tjänstgöringstid. På nyårsdagen 1929 orkade han inte stiga upp ur sängen. "Vi får hämta en läkare i morgon" sade Ester. Läkaren kom och han sade att Carl behövde en månads

tjänstledighet. "Jag behöver minst tre månader" sade den sjuke. "Då säger vi det" sade läkaren och tänkte att så länge lever han nog inte.

Ester förstod på hans allvarliga ansiktsuttryck att Carl inte hade så lång tid kvar att leva. Hon skrev därför brev till de barn som inte bodde hemma att de skulle komma till Hven. Den sjuka dottern som låg hemma fick inte oroas genom information om faderns tillstånd.

En sorg kommer sällan ensam. Ester fick själv vårda sin sjuke man. "Tänk att jag inte behövde åka till Landskrona och hamna på sjukhuset utan fick stanna hemma" sade Carl efter doktors besök. Ester måste fortsätta sitt arbete som lärarinna och hade lektionstimmar i skolan och därför satt en väninna till henne vid den sjukas bädd. Carl hade drabbats av lungtuberkulos och biktade sig för väninnan. Varför hade han inte lagt in sig på ett sanatorium i samband med att han ådrog sig den svåra förkylningen av det kalla vattnet och strapatserna som han upplevt på Storkläppen? Då hade han kanske varit fullt frisk nu. Han hade ju en stor familj att försörja och lönen var liten och den hade ju varit ännu mindre om han hade begärt tjänstledigt. De hade ju haft så stora omkostnader genom att barnen inackorderats i samband med att de gick i skolan. Det var ju den starka luften i havsbandet som hade förstört hans lungor. Han hade valt ett yrke som

han älskade och hade aldrig haft någon önskan att byta till något annat.

Några av barnen var nu till viss del vuxna. De större skulle få bistå de yngre. Om han dog skulle änkepensionen för hans hustru inte räcka långt och för de omyndiga barnen fick hon endast fem kronor och sjuttiofem öre i månaden. Han visste allt för väl att det skulle bli stora ekonomiska problem för henne som ensamstående. Detta bekymrade honom mera än hans egen situation.

Efter en månads sängliggande närmade sig slutet för honom.

Snöstormen som hade farit fram över havet hade slutat. Varningssirenerna från fyren hade tystnat. En stilla frid hade brett ut sig över nejden. Stjärnorna tindrade i den mörka och kalla vinternatten. Ett svagt ljus lyste upp sjukrummet. De hemmavarande barnen satt tysta och förgråtna vid bädden. Ester stod böjd över den sjuke mannen som viskade svagt: "Hälsa till alla." Ester sjunger: "Mötas vi på andra stranden, dit ej några stormar når." En röst viskar inom henne: "Som din dag är, skall din kraft vara."

Det var som en osynlig hand stötade henne ovanifrån. Hon såg på Carl och föll i gråt. Carl August Laudon avled den femte februari 1929 i en ålder av femtiosex år, nio månader och en dag.

Kampen för tillvaron var slut i ett människoliv.